

BIG DEAL

U Mimohodu

Građanski nadzor primene Sporazuma između Kosova i Srbije

“Ponekada se pitam da li ovaj dijalog sa Srbijom zaista vredi kada nas košta toliko podela u kosovskom društvu. Ovaj dijalog je razlog što je na Kosovu potpuno blokirana parlamentarna normalnost. Kako možemo da bude spremni za dijalog sa Srbijom ukoliko mi sami nismo u stanju da povedemo prvo dijalog na lokalnu, našu vlada i opoziciju?”

—BESA LUZHA, FRIEDRICH EBERT STIFTUNG

“Ponekada se plašim da ne pogrešim i napravim lapsus kada govorim o donosiocima odluka u opštinama. Ne znam više iz koje opštine dolaze, kosovske ili srpske.”

—GRAĐANIN IZ LEPOSAVIĆA

“Pokušao sam da im objasnim da je sklopljen sporazum između dveju strana da kosovski građani ulaze u Srbiju sa ličnom kartom, ali džabe. Zatražio mi je da mu pokažem moju ličnu kartu i kada je video da je kosovska, rekao je “Izvinite ne možete proći ovim.”

— SHPEND KURSANI, GRAĐANIN KOSOVA, STANOVNICK FIRENCE, ITALIJA

BIG DEAL

U Mimohodu

Četiri i po godine nakon početka pregovora između Beograd i Prištine, stavovi ova dva centra su i dalje podeleni a dok jaz oko dijaloga u Kosovu postaje sve veći.

“Kad bih mogao da imam jedan broj telefona i kada ne bih morao da nosim tri zasebne kartice (kosovski mobilni, srpski mobilni i fiksni)...Tri telefona, dve ili tri vrste registrarskih tablica, sve je komplikovanije nego ranije. Ne vidim nikakve promene nabolje ali sam uveren da pitaju ljudе, sve ovo bi bilo rešeno odavno.”

— **V.N., JUŽNA MITROVICA**

“Ovaj proces pregovora je u toku ali život ne može da čeka političke sporazume, zakoni se ne pišu zbog daljih političkih sporazuma, već da bi se primenili. Građani imaju pravo na suđenje u razumnom roku, svako ima svoje pravne interese i želi da ga sud štiti.”

— **ZAPOSLENI SRPSKOG DRŽAVNOG SUDA NA SEVERU KOSOVA**

„ „ izjavio je i, rekao je izee izeizjavio je izaPredgovor

U našem prvom izveštaju, "Civilizovana monotonija?", koji je objavljen u novembru 2014. godine, istraživali smo izglede za potpunu integraciju severa Kosova u državne strukture sa sedištem u Prištini (ne u Beogradu). Naslov aludira na kratku priču britanskog humoriste Sakija inspirisanog služenjem vojnog roka tokom Balkanskih ratova početkom 20. veka. Autor, čije je pravo ime bilo H.H. Munro, ubedjen je da vremena rata, mešanja diplomata i neizvesnosti u regionu pripadaju prošlosti, što će s godinama prerasti u "civilizovanu monotoniju", kao što je bio slučaj i sa najvećim delom ostatka Zapadne Evrope.

Vek kasnije, ispostavilo se da njegove reči i nisu bile proročke. Sporazumi

između Kosova i Srbije doprinose procesu donošenja te civilizovane monotonije na celo Kosovo, i u Srbiju, sa sistemom potpuno funkcionalnih javnih službi, ali je to nešto što tek treba da se desi.

Nedostatak napretka smo detaljno predstavili u našem drugom izveštaju, koji je pod naslovom "Izgubljeni u stagraciji" objavljen u aprilu 2015. godine. Tokom prvih šest

meseci, između prvog i drugog izveštaja je bilo vrlo malo pomaka u primeni sporazuma, jer je to bilo vreme izbora na Kosovu, Srbiji i Evropskoj uniji, što je sa sobom nosilo promene rukovodstava na sve tri strane.

Međutim, ovoga puta je naslov zloslutniji. "U mimohodu" aludira na razdor u odnosima koji je nastajao tokom pregovora: unutrašnja podela u kosovskom društvu. Skupština Kosova je već nekoliko meseci blokirana zbog pobune opozicije protiv sporazuma od 25. avgusta 2015. godine, a koji se odnosi na glavne elemente Zajednice srpskih opština i nove demarkacije granica sporazumom sa Crnom Gorom. Realna debata u javnosti u vezi sa Zajednicom srpskih opština se svodi na "za ili protiv", dok je u skupštini sporazum predstavljen bez odredbe za otvorenu debatu.

Odnosi između Beograda i Prištine su takođe pretrpeli ozbiljnu štetu nakon neslavnog završetka kosovoske kampanje za članstvo u UNESCO, koja je propričena klevetanjima sa svih strane. Nakon toga, odluka predsednice Kosova, da za traži od Ustavnog suda uvođenje prelaznih mera za privremeno suspendovanje sprovođenja sporazuma, koji se odnose na Zajednicu srpskih opština, negativno je dočekana u Beogradu.

Sporazumi koji su postignuti tokom ove četiri i po godine potvrđuju da region počinje da liči na civilizovanu monotoniju iz Sakijeve kratke priče. Zaista, postignut je ogroman napredak do sada, iako se nazire još nerešenih pitanja. Međutim, napredak i zadovoljavajuće okolnosti ne moraju nužno biti i trajni.

" Zašto oni ne govore o zaštiti ljudskih prava", Ako mi uvek govorimo o većinskoj i manjinskoj zajednici, onda će Albanci i Srbi uvek imati probleme."

-MILORAD RADIVOJEVIĆ, ZVEČAN

SADRŽAJ

Predgovor	5
Zahvalnica	7
Pregled izveštaja	8
Preporuke	11
Uvod	15
Sporazumi	19
Sloboda krećanja ljudi i robe	25
Osiguranje	26
Registarske tablice i pretnja recipročnih mera	27
Tranzit i avionska putovanja	29
Putovanje vozom	30
Most u Mitrovici	30
Naselja Suvi Do i Brđani	31
Carina i slobodna trgovina	32
Promene koje će dotaći kosovske Srbe	33
Paralelne strukture	34
Zajednica opština sa srpskom većinom	35
Bezbednost	43
Policija	43
Civilna zaštita	44
Pravosuđe	45
Papirologija: Diplome, katastar, građanski registar	48
Diplome	48
Katastar	50
Građanski registar	52
Kosovo i Svet	52
Oficiri za vezu	55
Telekom	56
Energija	57
Zaključak	58

Zahvalnica

BIRN Kosovo i Internews Kosova pokrenuli su 2014. godine inicijativu pod nazivom BIG DEAL: Nadzor građanskog društva nad sprovođenjem sporazuma Kosova i Srbije sa ciljem da se proprati sprovođenje sporazuma sklopljenih između ove dve zemlje, pod pokroviteljstvom Evropske unije od 2011. godine.

Istraživanje za ovaj izveštaj realizovali su Valerie Hopkins, Paulina Nushi, Una Hajdari i Jeta Xharra, Faik Ispahić, Lura Limani i BIRN Kosovo i Internews Kosova, kao i novinarke Sanja Sovrlić i Jelena Marković iz Centra za zastupanje demokratske kulture (ACDC) u Mitrovici. Izveštaj je priredila Valerie Hopkins.

Ovo je treći u nizu "izveštaja o napretku" koji je usredsređen na sprovođenje sporazuma Kosova i Srbije. Istraživanje se zasniva na intervjuima sa više od 100 sagovornika. Isti se nalaze u rasponu od najviših donosilaca odluke u vlasti do običnih građana koji se hvataju u koštač sa promenama u njihovim životima. Naši sagovornici obuhvataju zvaničnike vlade Kosova i Srbije, predstavnike Evropske unije kao i primarne i sekundarne izvore.

BIRN Kosovo i Internews Kosova sarađuju u produkciji najgledanijih i nagrađivanih televizijskih debata i istraživačkih programa na Kosovu. Septembra 2012, Internews Kosova i BIRN Kosovo plasirali su novu televizijsku platformu pod nazivom "Tema." U njenoj prvoj epizodi, okupili smo aktere iz obeju zemalja u do tada neviđenoj debati, kako bi porazgovarali o zabrinutostima građana u vezi sa životnim standardom i napretkom, značajem i tumačenjem šačice sporazuma postignutih do tada. Na većim televizijskim kanalima na Kosovu i u Srbiji emitovano je deset debata, koje su razmatrale pitanja: od slobode kretanja do kulturne saradnje.

Ovaj izveštaj omogućen je podrškom Britanske kancelarije za inostrane i poslove Komonvelta i Fonda braće Rockefeller.

U ovom trenutku, moramo napomenuti da BIG DEAL ne odobrava nužno svaki sporazum postignut između Srbije i Kosova. Međutim, verujemo da se proces mora propratiti i da se o njemu moraju podnositi izveštaji na redovnoj osnovi, kako bi se obezbedila transparentnost i odgovornost procesa dijaloga i kosovskih i srpskih institucija, kao i same Evropske unije kao fasilitatora i garanta njegove realizacije.

Pregled izveštaja

Dijalog Kosova i Srbije pod pokroviteljstvom Brisela, počeo je pre više od četiri i po godine i tokom njega promenile su se tri vlade u Srbiji i dve na Kosovu. Održano je skoro 40 rundi dijaloga na visokom nivou, da ne pomenemo bezbrojne krugove tehničkih pregovora. Dosta toga je na putu realizacije, ali nijedan ostvareni napredak nije nepovratan. Kako vreme odmiče, tako praktična primena u realnosti postaje sve neophodnija, a istinske promene čine se sve udaljenijim, ostavljujući prostora za zabrinutost.

Ove godine, februara, marta i avgusta, usaglašeni su konkretni koraci koji mogu da prokrče put za sprovođenje delova sporazuma od 19. aprila 2013. godine, koji su bili netransparentni i nedefinisani. Sada izgovori za nesprovođenje mogu biti vrlo mali, a predstojeći period će zaista biti trenutak za sve ili ništa od ovog dijaloga.

Jedan od ključnih sporazuma – koji je u suštini okosnica sporazuma postignutog 19. aprila 2013. godine – nova zajednica opština sa srpskom većinom, i dalje se odlaže.

Ponekad izgleda da obe strane nisu u potpunosti posvećene procesu i da ga koriste mnogo više kao način da osvoje političke poene kako u Evropi, tako i na lokalnoj političkoj sceni. Oni su se obavezali da će učiniti sve što je neophodno, u nekom trenutku u budućnosti, možda sledeće godine, ili godine nakon, ili kad god to bude bilo izvodljivo. U međuvremenu, građani širom Kosova postaju sve nestrpljiviji i nervozniji.

"Ništa dobro nije proizašlo iz ovog briselskog sporazuma i svega onoga sa čime se srpska strana složila," kaže Milorad Radivojević iz Zvečana. "Ne vidim da je do sada doneo bilo šta konkretno Srbima severno ili južno od Ibra."

Sa druge strane, Hana Marku iz Prištine se brine da sporazumi daju Beogradu suviše veliku vlast unutar Kosova.

"Nisam protiv zajednice srpskih opština, ali sam protiv subjekta u zemlji koji će finansirati i dirigovati Beograd. Ovo je poslednja stvar potrebna Kosovu."

Ostvareni su neki pomaci koji se ne mogu osporiti: Kosovo je konačno potpisalo SSP, a Srbija tek treba da otvori tri poglavља svojih pregovora o pristupanju EU do kraja 2015. Napredak, koji je ostvaren u pristupanju obe zemlje, naravno da će zavisiti od napredovanja u sprovođenju sporazuma donetih u Briselu. Međutim, među prvim poglavljima koje će Srbija otvoriti, nalazi se poglavljje 35, koje se bavi dobrosusedskim odnosima sa Kosovom. Sudeći po oštrot reakciji kabineta srpskog premijera na uvodne standarde sadržane u izveštaju o skriningu poglavљa 35, koji su dobili od Brisela, većina ovog poglavљa odnosi se na sprovođenje sporazuma postignutih sa Kosovom, što je proces koji će, po svemu sudeći, biti dug i odugovlačen.¹

Međutim, dijalog je sada doveo do toliko puno podela u samom Kosovu da su mnogi ljudi u nedoumici da li je uopšte vredan svega toga, imajući u vidu

¹ Vidite prigovore premijera Vučića na zaključke izveštaja provere ovde: <http://europeanwesternbalance.kans.com/2015/10/15/ten-contentious-points-of-eus-draft-resolution/>

da na Kosovu nastaju unutrašnje podele, kao neka vrsta ‘kolateralne štete’ od dijaloga.

“Ponekad se pitam da li je ovaj dijalog sa Srbijom zaista vredan truda jer nas košta toliko trvanja, nesuglasica i podela u kosovskom društvu” kaže Besa Luža iz fondacije Friedrich Ebert Stiftung. “Ovaj dijalog je razlog što je na Kosovu potpuno onemogucena parlamentarna stabilnost. Kako možemo biti spremni za dijalog sa Srbijom ukoliko mi sami, naša vlada i opozicija, nismo u stanju da prvo obavimo dijalog na lokalnom nivou?”

U ovom trenutku, samo četiri od 17 sporazuma primenjeno je u potpunosti, iako su dva na dobrom putu da budu sprovedena.

Ključna komponenta sporazuma od 19. aprila 2013. – i najviše očekivana od strane kosovskih Srba – je statut Zajednice opština sa srpskom većinom (ZSO). Nakon sporazuma o glavnim elementima ovog tela od 25. avgusta smatrano je da je napredak tu i da će statut biti spremjan pre kraja godine. Nedavna odluka Ustavog suda Kosova da obustavi primenu ovog sporazuma do sredine januara, dok ne oceni ustavnost principa dogovorenih u Briselu, stopirala je Zajednicu čime su i drugi sporazumi stavljeni na čekanje.²

Nisu zabeležene nikakve promene od poslednjeg perioda izveštavanja od pre šest meseci, kada govorimo o četiri sporazuma koji su, prema ocenama, sprovedeni u potpunosti: vraćanje matičnih knjiga, korišćenje carinskih pečata, održavanje izbora novembra 2013. godine u četiri severne opštine, koji su održani po prvi put u okviru kosovskog sistema, za izbor opštinskog rukovodstva pod kosovskom državnom upravom i usvajanje plana sprovođenja.

Dva sporazuma nalaze se u završnici sprovođenja: integrisanje bivših zaposlenih MUP-a na severu Kosova u Kosovsku policiju i integrisanje članova civilne zaštite u relevantne kosovske institucije. Sporazum o slobodi kretanja manje ili više je primenjen, ali kretanje nije slobodno ili lako, kao što bi trebalo da bude a korišćenje ilegalnih graničnih prelaza na severu Kosova i dalje je učestalo.³ Dok se prenos katastarskih knjiga iz Srbije na Kosovo dobro odvija, zakon koji treba da se donese je već dve godine zaglavljen u Skupštini Kosova, a stručnjaci za ljudska prava su izrazili zabrinutost zbog nekih njegovih odredbi.

Nastojanja za regionalno zastupanje i saradnju između zemalja i dalje su u toku a Kosovo je postalo stalni učesnik RACVIAC (Centra za bezbednosnu saradnju) i pridružio se MARRI (Regionalnoj inicijativi za migracije, azil i izbeglice). Međutim, kao što EU pominje u svom izveštaju o napretku za obe zemlje, Srbija “treba da ostane posvećena neprekidnom sprovođenju sporazuma o zastupanju i učešću Kosova u regionalnim forumima.” Kosovo je takođe potrošilo isuviše puno resursa na regionalna zalaganja posvećena svom potencijalnom članstvu u UNESKU.

Novi planovi dogovoreni avgusta meseca prokrčili su put za sprovođenje

² Odluka od 10. novembra dostupna ovde: http://www.gjk-ks.org/repository/docs/gjk_ko_130_15_ang.pdf

³ Ovo se pominje u i izveštajima o napretku EU za 2015. godinu kako u onom za Kosovo tako i u onom za Srbiju.

sporazuma o telekomu i energetici, ali već su zabeleženi prvi posrtaji u oba.

Shodno novom planu dogovorenom u Briselu u februaru, mogao se izvesti zaključak da će integracija pravosuđa biti završena do kraja godine, ali je ovo odugovlačeno nekoliko meseci usled sporova oko fizičke lokacije sudova i pregovora o njihovom pomoćnom osoblju.

Sporazum o priznavanju diploma u potpunosti je odugovlačen od leta 2014. godine, kao istaknut problem na čijem bi rešavanju obe strane odmah trebalo da počnu da rade. Uprkos dvoma sporazumima iz 2011. godine, u Briselu se još uvek vodi rasprava o ovim pitanjima.

Transparentnost se donekle poboljšala, posebno sa Evropskom službom za spoljne poslove, koja je objavila rezultate pregovora iz avgusta 2015. godine. Kabinet premijera objavio je sve sporazume na svojoj veb stranici, sem februarskog sporazuma o pravosuđu, koji se ne nalazi ni na veb stranici Ministarstva pravde.⁴ Ovog leta, Kancelarija za Kosovo Republike Srbije takođe je objavila tekst sporazuma.⁵ Nasuprotni veb stranici Vlade Kosova, Srbija je samo postavila tekstove sporazuma, a ne i potpisane i parafirane PDF verzije konkretnih sporazuma.

Vreme koje protiče između donošenja sporazuma i njihovog sprovođenja znači da sporazumi podlažu odlaganjima, usled spoljnih političkih faktora. Tokom neuspešne kampanje za članstvo Kosova u organizaciji UNESCO novembra meseca, žustra retorika Prištine i Beograda teško je oštetila i to malo poverenja koje je izgrađeno u protekli četiri i po godine. Ovaj neuspeh prvi je stvarni udarac koji je zadobilo međunarodno priznanje Kosova od proglašenja nezavisnosti 2008. godine i pokazuje da su, iako strane mogu da se slože oko nekih stvari, istinski dijalog i poverenje veoma daleki.

Poslanici iz opozicionog bloka su 8. oktobra bacili suzavac u Skupštini Kosova, u znak protesta protiv Zajednice opština sa srpskom većinom i nedavnog sporazuma o razgraničenju sa Crnom Gorom. Od tada, parlament je postao poprište neprekidnog bacanja suzavca, biber-spreja, psovki i protestnih banera. Mesecima duga politička blokada frustrirala je Srbe. Ovo samo pokazuje da je situacija napeta i da dijalog gubi na svojoj popularnosti.

Dana Sve ovo se dešava nakon masovnog egzodus-a sa Kosova. Od novembra 2014. do marta 2015, otprilike 70,000 građana Kosova, kojima je dozlogradio situacija u kojoj žive, iskoristili su ilegalne kanale da se dokopaju zapadne Evrope i traže azil.⁶ Dok se većina njih sporo vraća na Kosovo, mnogi od njih ostaju u centrima za azil tamo, nesigurni šta ih čeka kada se vrate kući. Većina ovih porodica platila je enormne sume novca trgovcima ljudima, da kroz Srbiju otpisuju ka zapadnoj Evropi. U to vreme, ostvarivana je mala saradnja između srpske i kosovske policije. Egzodus je bio jedan od glavnih razloga zašto Kosovo

4 Sve sporazume možete naći na veb stranici premijera Kosova: <http://www.kryeministri-ks.net/?page=2,253>

5 Sporazumi se mogu naći ovde na veb stranici Kancelarije za Kosovo i Metohiju Republike Srbije: <http://www.kim.gov.rs/eng/pregovaracki-proces.php>

6 9. septembar 2015, "Balkan asylum seekers face tougher times as Germany clamps down," (Tražioci azila sa Balkana u mukama zahtvaranjem Nemačke) Reuters. <http://uk.reuters.com/article/2015/09/09/uk-europe-migrants-balkans-idUKKCN0R91ZR20150909>

vo zaslužuje članstvo u Interpolu, kako bi se razbili lanci trgovaca ljudima i ilegalnog poslovanja. Međutim, nakon neuspelog članstva u UNESKU, biće teško dobiti članstvo u ovom telu, koje je veoma važno ne samo zbog bezbednosti na Kosovu, već i za stabilnost regiona.

U ovom trenutku, sve strane, uključujući i fasilitatore EU, procenile su da naredni period treba da bude vreme sprovođenja sporazuma.⁷ Za stolom nisu više nikakvi novi sporazumi, iako su obe strane ovlaš pominjale i nekoliko drugih tema. (Između ostalog, Kosovo želi da diskutuje o nestalim licima, Srbija želi da se razgovara o zaštiti objekata kulturne i verske baštine.) Buduća normalizacija zavisiće od sprovođenja ovih sporazuma, što će najverovatnije potrajati celu narednu godinu.

Preporuke

Vladama Kosova, Srbije i međunarodnoj zajednici, posebno EU:

- Iznaći hitno rešenje za problem uzajamnog priznavanja diploma, koji će svim građanima obezbediti pojednake uslove prilikom zapošljavanja. Kosovske institucije moraju se pozabaviti pitanjem kvaliteta obrazovanja Srba, a Beograd treba da iznese političku volju i da omogući kosovskim Srbima da budu u potpunosti integrисани u kosovski obrazovni sistem.
- Nedavni sporazum o glavnim elementima Zajednice opisuje buduće telo kao ono koje unapređuje "interese zajednice kosovskih Srba u njenim odnosima sa centralnim vlastima." Pobrinuti se da ovo telo ima zakonski obavezujuću ulogu da podjednako brine o drugim zajednicama koje žive u relevantnim opštinama.
- Ne treba dozvoliti da pregovori o statutu Zajednice odlože integraciju kosovskih Srba na sve nivoe Vlade Kosova. Izraditi i objaviti raspored sa rokovima.
- Dezinformacije i nejasnoća o onome što je odlučeno stvara ili proširuje jaz između zajednica i povećava nepoverenje između ljudi i institucija sa obe strane. Pohvalno je što je EU bio veoma aktivan u razmeni informacija o sporazumima postignutim avgusta, ali trebalo bi razmeniti sve informacije u delu veb stranice EEAS- a posebno namenjenom dijalogu.
- Podržati i olakšati nastojanja građanskog društva i omladinskih organizacija u promovisanju kulturne razmene između Kosova i Srbije.
- Mehanizmi potrage i kazivanja istine kao deo suočavanja sa nasilnom prošlošću trebalo bi da budu uključeni u dijalog. Obe strane imaju obavezu da objave svoje arhive i podrže mandat REKOM-a. Uspostaviti neutralnu grupu stručnjaka za Kosovo, koja će preispitati udžbenike istorije na Kosovu i učiniti isto u Srbiji.

⁷ Intervju sa članom tima EUHRVP Mogherini iz oktobra 2015.

Vladama Kosova i Srbije:

- Vlade Kosova i Srbije trebalo bi redovno da dokazuju svoju posvećenost procesu dijaloga koji se vodi u Briselu. Lideri bi trebalo da budu direktni i iskreni i da kažu da je sprovođenje sporazuma dobro za sve njihove građane, a ne da ih prikazuju kao nužan teret koji im je nameđuo EU.
- Održavati zajedničke konferencije za štampu kad god je moguće kako bi se izbegla redovna pojava oprečnih poruka, nakon postizanja sporazuma.
- Poboljšati komunikaciju na najvišim nivoima, kako bi se porazgovaralo o uzajamno zabrinjavajućim pitanjima povezanim sa procesom dijaloga. Oba premijera objavila su direktnu SOS liniju početkom godine, međutim očigledno se ona ne koristi.
- Uzdržati se od neumesne i bezobrazne retorike, koja koči proces i potpiruje građane.
- Pregovarački timovi bi trebalo da uspostave praksu održavanja redovnih (mesečnih) sastanaka sa medijima i građanskim društvom na temu napretka koji je ostvaren u sprovođenju sporazuma.
- Relevantne agencije obeju vlada bi trebalo da sprovedu sveobuhvatnu reviziju zapošljavanja u srpskim institucijama širom Kosova. Revizija zapošljavanja bi nastupila paralelno sa uspostavljanjem Zajednice opština sa srpskom većinom.
- Srbija bi trebalo da podstakne kosovske Srbe da potraže zaposlenje u kosovskim institucijama, posebno van ministarstava sa kojima tradicionalno rade (Ministarstvo za zajednice i povratak, Ministarstvo lokalne uprave) i da učestvuju duž različitih agencija.

Kosovu:

- Opozicija na Kosovu bi trebalo da iskoristi parlament da spovede smislene razgovore o obavezama koje je Kosovo preuzele u Briselu, umesto što destabilizuju parlament u toj meri da nije moguća istinska debata.
- Vlada bi trebalo da objasni tačke sporazuma svojim građanima kako bi se razbili strahovi u vezi sa Zajednicom.
- Vlada treba da promeni svoj politički diskurs i da počne da dopire do svojih srpskih građana. Dopiranje do kosovskih Srba trebalo bi da bude njen glavni prioritet umesto da pregovora sa lokalnim Srbima preko Beograda ili EU/SAD.
- Pošto su Srbi na severu Kosova bojkotovali poslednji popis, ne postoje precizne informacije o tome koliko Srba zapravo živi na Kosovu. Vlada bi trebalo da preduzme neophodne mere da utvrdi koliko Srba živi na Kosovu i gde to da upotrebi kao osnovu prilikom izrade budžeta, projekata i aktivnosti.
- Postoji pozamašan broj zakona koji štite nevećinske zajednice na Kosovu, međutim nedostaje koordinacija. Potrebno je oživeti Kancelari-

iju za pitanja zajednica pri Kabinetu premijera kako bi potpomogla ovu koordinaciju. Kancelarija bi trebalo da se pozabavi detaljnim praćenjem nivoa zapošljavanja Srba i nesrpskih manjinskih zajednica u kosovskim institucijama.

- Ponuditi kurseve albanskog i srpskog jezika svim zaposlenima vlade i motivisati ih da uče onaj jezik koji im nije maternji.
- Skupština bi takođe trebalo da usvoji zakon o stvaranju Kosovske agencije za upoređivanje i verifikaciju imovine (KPCVA) dogovorene u Briselu, kako bi katastarske knjige mogле da se prenesu iz Srbije.
- Kosovski organi reda trebalo bi da se založe za uspostavljanje formalnih odnosa sa Interpolom i Europolom tako što bi podneli potpune i detaljne prijave za članstvo u Interpolu, zahtevajući od Komiteta ministara EU da Kosovo stavi na spisak trećih država i spoljnih organizacija. Sa njima bi Europol trebalo da sklopi strateške i operativne sporazume, zarad međunarodne policijske saradnje, bezbednosti u Evropi, kako bi Kosovo bilo ravnopravno drugim zemljama kandidatkinjama i potencijalnim zemljama kandidatkinjama.

Srbiji:

- Prvi izveštaj o napretku u dijalogu, koji je objavljen aprila meseca predstavlja pozitivan signal. Ovi izveštaji o nivou sprovođenja sporazuma, trebalo bi da se češće objavljuju.
- Skupština Srbije trebalo bi da ratifikuje takozvani Briselski sporazum.
- Ustavni sud Srbije zaključio je da su neki sporazumi doneti u Briselu neustavni. Dobro je što je Srbija prilagodila svoj regulatorni okvir u vezi sa ovim sporazumima, ali kao što je EU podsetio Srbiju u svom izveštaju o napretku, još uvek to nije učinila kada govorimo o sporazumu o slobodi kretanja. Presude u vezi sa sporazumima o energetici i Telekomu još uvek se čekaju. Srbija mora iznaći pravna rešenja da sproveđe sporazume, koja su održiva i koja se mogu odupreti pravnim izazovima.
- Podstaći kulturu učešća lokalnih kosovskih Srba u Vladi Kosova, sa više od jedne dominantne stranke.
- Uložiti ozbiljne napore da se zatvore ilegalni granični prelazi na severu Kosova.
- Parlament bi trebalo otvoreno da porazgovara o izveštaju svog Anketnog odbora za Kosovo i da objavi konkretnе rezultate istrage o aktuelnim izvorima finansijskih sredstava davanih Kosovu u periodu od 2000. do 2012.godine.⁸
- Ohrabriti lidere kosovskih Srba da učestvuju u institucijama koje se ne bave samo zajednicama ili manjinama, već se bave svim građanima. Podstaći lidere lokalnih kosovskih Srba da govore u svoje ime i da ne

⁸ Za više informacija na ovu temu, vidi: <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/457889/Anketni-odbor-Patriote-sa-Kosova-se-bogatile-po-kradajuci-drzavni-budzet-Na-sta-je-ofislo-3-milijarde-evra>

proveravaju svoje izjave sa Beogradom.

- Pažljivo zatvoriti Privremeno veće, obezbeđujući dalju egzistenciju ljudi koji su u njemu zaposleni. Podstaći one koji su i dalje zaposleni u srpskom sistemu, da pređu u kosovski sistem, obezbeđujući njihovo pravo da primaju penzije iz Srbije, uključujući i godine tokom kojih su radili u kosovskom sistemu.
- Međunarodnoj zajednici, posebno Evropskoj uniji:
- Ispuniti obećanja za finansiranje razvojnih projekata na severu Kosova.
- Razmotriti uspostavljanje svog informativnog portala o dijalogu, ili barem posvetiti jednu stranicu na veb sajtu EEAS-a, na kojoj bi bili postavljeni svi relevantni materijali.
- Razmotriti mogućnost objavljivanja redovnih "izveštaja o napretku" o sproveđenju sporazuma.
- Ostvariti veću transparentnost sa ljudima koji učestvuju u pregovorima u oba tima i zahtevati veću uključenost prilikom utvrđivanja sastava ovih timova.
- Nastaviti sa podržavanjem i podsticanjem daljeg ekonomskog razvoja i sa sproveđenjem obećanja u obezbeđivanju finansijskih sredstava.
- Imajući u vidu postepeno povlačenje misije EULEX-a i status Kosova kao potencijalne zemlje kandidatkinje za pristupanje EU, Savet Evropske unije trebalo bi da predloži Kosovo za kandidata za članstvo u Europolu.

Uvod

Odnosi između Kosova i Srbije bili su puni problema još pre rata 1998-1999. godine i proglašenja nezavisnosti 2008. godine. Kosovo i Srbija počeli su da pregovaraju o bilateralnim tehničkim pitanjima 2011. godine. Kao rezultat ovih pregovora, razmena robe i kretanje ljudi postali su učestali i relativno jeftini.

Kosovo i Srbija potpisali su 19. aprila 2013. godine istorijski "Prvi sporazum o principima normalizacije odnosa," kojim je uspostavljen okvir da Kosovo konačno konsoliduje svoju kontrolu nad jugočitim, severnim delom zemlje, pretežno naseljenim srpskim življem.

Dijalog uz posredovanje Brisela izgledao je spor, ali je postepeno uokvirio funkcionalne, ako čak ne i harmonične odnose između dve strane. U velikoj meri usled napretka ostvarenog u dijalogu, Kosovo je potpisalo "Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju sa Evropskom unijom" u Strazburu 27. oktobra 2015. godine. Srbija će otvoriti svoje prvo poglavlje u procesu pristupanja EU, pred kraj ove godine.

Neposredno nakon ostvarenih pomaka 2015. godine, posle skoro godinu dana potpune stagnacije u procesu dijaloga, usled izbora u Srbiji, na Kosovu i promena u Evropskoj uniji, došlo je do promene rukovodstva u svim trima stranama. Prvi deo iz 2015. godine obećavao je pomak. Potpisana su dva sporazuma o integrisanju pravosuđa i raspuštanju civilne zaštite u februaru i martu, za kojima je usledilo delimično sprovođenje. Nakon toga, na kraju dugog, vrelog leta, četiri sporazuma koje je visoka predstavnica EU Mogherini nazivala "prekretnicom," dodatno su pojašnjena planovima o četiri prethodno blokiranim pitanjima: energetika, Telekom, Zajednica opština sa srpskom većinom i sporno pitanje čeličnog mosta koji deli severnu i južnu Mitrovicu.

U narednim mesecima, usledili su podela i nasilje na prištinskim ulicama i u parlamentu. Tri opozicione grupe pokušale su da primoraju kosovsko rukovodstvo da odstupi od sporazuma o formiranju Zajednice, kao i od sporazuma o razgraničenju sa Crnom Gorom. Taktika je podrazumevala bacanje jaja na ministre, bacanje suzavca i biber-spreja u parlamentu i na ulicama.

Čitav splet okolnosti učinio je da se kosovski Srbi osete nesigurnim. Degradirajući na taj način ugled Kosova, stvorila su se loša osećanja između Beograda i Prištine.

Kandidatura Kosova za članstvo u UNESCO takođe je bila glavni izvor spora između dveju zemalja. Priština je povela pažljivu i uglavnom pozitivnu kampanju za članstvo, željna da pogura svoj međunarodni legitimitet i da istinski požnje plodove članstva u UNESCO. Beograd je na početku bio tih da bi na kraju pokrenuo zajedničku kampanju protiv ovog članstva. Beograd i pravoslavno sveštenstvo kao što je otac Sava Janjić, ukazivali su na svoje zabrinutosti za predlog Zakona o kulturnom nasleđu, koji je aprila podnet Skupštini Kosova. Glavna zabrinutost bila je da se zakonom želi nacionalizovati imovina Srpske pravoslavne crkve.⁹ Beograd je od tada zastupao stav da želi da se pitanje ver-

⁹ Judah, Tim. "Fr. Sava: Time to Go Forward and Start Dialogue," (Otac Sava: Vreme je da se krene

skog nasleđa preispita u Briselskom dijalogu, dok je Priština rekla da je već uspostavljen dovoljan broj mehanizama koji treba da obezbede da imovina Srpske pravoslavne crkve napreduje. Ministar spoljnih poslova Ivica Dačić još više je rasplamsao strasti rekavši da bi prijem Kosova bio isti kao i prijem ISIS-a.¹⁰

Kosovo je izgubilo za tri glasa, a u međuvremenu je stvorena velika doza neprijateljstva između naroda obeju zemalja. Neuspeh prijema u članstvo nakon zajedničkih nastojanja srpskih vlasti da je spreči, usadila je verovanje mnogo-brojnih građana Kosova da Kosovo ne bi trebalo bescijlno da nastavi dijalog sa Srbijom sve dok se ne daju određene garancije, čime je ideja nastavljanja dijaloga bez bilo kakvih ustupaka Srbije u potpunosti izgubila na svojoj popularnosti. Grupa aktivista građanskog društva poslala je otvoreno pismo¹¹ u kome je pozvala Vladu Kosova da postavi nove uslove za nastavljanje dijaloga gde je pozvala EU da obezbedi uslove za dijalog na ravnopravnoj osnovi. (Aktivisti građanskog društva takođe su pozvali na odgovornost unutar Kosova zbog neuspješne kandidature i na nastavljenu zaštitu kulturne baštine na Kosovu).

Mesecima dug medijski rat zatrovao je odnose na visokom nivou i obnovio je neprijateljstvo i među samim građanima.

Zaista, sporazum od 19. aprila 2013. godine leži u samom središtu aktuelne destabilizacije parlamenta od strane opozicije bacanjem suzavca, biber-spreja i deljive retorike.

“Sprečićemo svaku parlamentarnu sednicu koju bude organizovala Vlada Kosova”, rekao je predstavnik pokreta Vetevendosje (Samoopredeljenje) 9. novembra, preteći da će situaciju dovesti do potpune eskalacije sve dok sporazum ne bude povučen. “Nećemo dozvoliti održavanje nijedne redovne sednice sve dok se ne povuku potpisi sa sporazuma postignutih u Briselu pošto su štetni.”¹² Ovo je značajna promena stavova ostalih opozicionih stranaka. Poslanik stranke AAK Ramush Haradinaj podržavao je sporazum 2013. godine i rekao da je predložena Zajednica u skladu sa Ustavom Kosova.¹³

Sve ovo krenulo je 25. avgusta, kada su strane u Briselu potpisale četiri ključna sporazuma koja su dodatno pojasnila sporazum iz 2013. godine, usredsređujući se na glavne elemente buduće Zajednice opština sa srpskom većinom, sporazume o stvaranju pozivnog broja za Kosovo i distribuciju energije i rešavanje barikade na mitrovačkom mostu.

Srpski pregovarač, Marko Đurić bio je brz u izjavi da su “Srbi pobedili rezultatom 5:0.”¹⁴

Ovo je bio način da se pridobije podrška za proces dijaloga. Prema nedav-

napred i započne dijalog) Balkan Insight, 13. novembar 2015. <http://www.balkaninsight.com/en/article/fr-sava-time-to-go-forward-and-start-dialogue-11-12-2015>

10 “Admitting Kosovo to UNESCO would be same as admitting ISIS,” (Prijem Kosova u UNESKO bilo bi isto kao kad bi primili ISIS) Tanjug, 4. oktobar 2015. http://www.tanjug.rs/full-view_en.aspx?izb=205909

11 Za više pojedinosti o pismu, vidi: <http://www.kosovotwopointzero.com/en/article/1950/there-is-life-after-unesco-and-much-work-to-do-too> i <http://koha.net/?id=278&l=83641>

12 Fraser Krasniqi, portparol Vetevendosje, 9. novembar 2015.

13 Vidi: <http://top-channel.tv/lajme/artikull.php?id=252302>

14 http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2015&mm=08&dd=25&nav_category=11&nav_id=1031255

nom ispitivanju javnog mnjenja, samo deset procenata kosovskih Srba u četiri severne opštine podržava Briselski sporazum, iako 56 procenata ispitanika iznosi da bi kosovski Srbi trebalo da učestvuju u kosovskim institucijama.¹⁵

Istovremeno, Srbija se mesecima bavila problemom priliva na hiljade izbeglica i migranata preko njene granice sa Makedonijom, koji su hteli da što prestignu u Mađarsku, a nakon sredine septembra, u Hrvatsku. Srbiji je aplaudirano iz Berlina i Brisela zbog njenog komparativno humanog postupanja prema migrantima. Beograd je potrošio puno energije radeći sa svojim neprijateljskim susedom - Mađarskom, koja je podigla ogradu na svojoj granici sa Srbijom da bi sprečila prodor migranata. Takođe, Beograd je morao izaći na kraj sa svojim nekadašnjim neprijateljem Hrvatsko. Da bi se prevazišlo neslaganje oko kretanja migranata, trebalo ih je usmeriti na drugu putanju.

Gajena je nada da će kandidatura u UNESKU dati pozitivan polet tokom jeseni na Kosovu, koje je bilo preplavljen demonstracijama u parlamentu i van njega. Opoziciona koalicija pokrenula je peticiju protiv sporazuma o Zajednici opština sa srpskom većinom i sporazumu o razgraničenju sa Crnom Gorom i prikupila je više od 200,000 potpisa. Oba sporazuma bili su preduslovi da Kosovo dobije SSP. Poslanici iz koalicije zavetovali su se da će blokirati parlament sve dok vlada ne povuče sporazume koje je potpisala.

Aktivisti opozicije napali su 13. oktobra policijsku stanicu u Prištini, nakon što je njihov bivši predsednik i sadašnji poslanik parlamenta Kosova, Kurti, uhapšen što je bacao suzavac u parlamentu. Kurti je pušten nakon tri sata,¹⁶ ali je i dalje nastavljen prekid u radu parlamenta. Sve sednice održavaju se u maloj prostoriji iznad glavne plenarne sale.

U međuvremenu, u Srbiji su čelnici počeli da se žale da Nemačka nameće nove uslove za pristupanje EU. Nemački ambasador je ovo svesrdno negirao. Dana 15. oktobra u Beogradu, predsednik Srbije Tomislav Nikolić, rekao je grupi nemačkih novinara da bi priznavanje nezavisnosti Kosova od strane srpskih zvaničnika, izazvalo građanski rat u zemlji.

Marko Đurić izjavio je 14. oktobra za televiziju B92 da, iako Nemačka nije pozvala Srbiju da zvanično prizna Kosovo kao nezavisnu državu, ona je uvela neke uslove koje Beograd smatra istovetnim sa neformalnim priznavanjem nezavisnosti Prištine.

Sutradan je srpska novinska agencija Tanjug objavila odgovor premijera Vučića na dokument Evropske spoljne službe o poglavljju o pristupanju br. 35, koji će razmotriti odnos Srbije prema Kosovu. U njemu, premijer Vučić ističe deset prigovora¹⁷ ističući da "se zahteva prekid pružanja finansijske podrške srpskim strukturama, uključujući privremena opštinska tela, čime će oko 5,000 ljudi ostati bez posla, što će okrnjiti autoritet Srbije na Kosovu i Metohiji." Još jedna začkoljica jeste da dokumenat poziva Srbiju da prihvati grb i zaglavlje

15 Gledišta građana na severu Kosova," AKTIV i Centar za mir i toleranciju, novembar 2015.

16 <http://www.balkaninsight.com/en/article/kosovo-police-arrests-opposition-mp-11-18-2015>

17 Ceo tekst dostupan ovde: <http://europeanwesternbalkans.com/2015/10/15/ten-contentious-points-of-eus-draft-resolution/>

Kosova u zvaničnoj korespondenciji, koje nose formulaciju "Republika Kosovo."

Premijer Vučić bio je veoma glasan i rekao je da on neće "odustati" od brane Gazivoda u Zubinom Potoku na severu Kosova, iako dokumenat zahteva da se iznađe uzajamno prihvatljivo rešenje, kao preduslov za članstvo u EU.

Premijer je takođe izneo svoje nezadovoljstvo što je korišćen izraz "normalizacija odnosa sa Kosovom" umesto da se upotrebi reč "Priština" u ovom izrazu, što je bio zvaničan naziv korišćen u dotadašnjem procesu.

Predsednica Atifete Jahjaga poslala je 31. oktobra zahtev Ustavnom суду da protumači ustavnost sporazuma, u nadi da će se time okončati blokada u parlamentu.

Mogle su se osetiti validne zabrinutosti oko monoetničke prirode Zajednice. Iste bi trebalo da se rasprave u skupštini, ali ne nasiljem.

Sud je odlučio 10. novembra da je predsedničin zahtev da se privremeno obustave sve aktivnosti u vezi sa sprovođenjem sporazuma u interesu javnosti i izjavio da će odlučiti o ustavnosti principa do 12. januara 2015. godine.

Vetevendosje je odmah proglašio svoju pobedu, iznoseći da je ovaj sud pod državnom opsadom, rekavši da svoje aktivnosti neće prekinuti sve dok sporazum ne bude poništen.

Srpski ministar spoljnih poslova Ivica Dačić rekao je da je ovo odlaganje "pretnja po regionalnu bezbednost." Članovi Srpske liste, srpske stranke na Kosovu koju podržava Beograd, njavili su da mogu napustiti vladajuću koaliciju ukoliko ne budu uloženi napor da se obrazuje Zajednica. Nisu isključili ni potpuno istupanje iz koalicije. Kosovski ministar lokalne uprave Branimir Stojanović rekao je 16. novembra da je za stolom i opcija prekidanja dijaloga.

"Jedina opcija o kojoj nema govora jeste da odustanemo od našeg života ovde. Sve ostalo dolazi u obzir," rekao je medijima. "Kada iskoristimo sve mogućnosti za razuman, smisleni dijalog, onda verujem da, kao što je neko odlučio da razgovara, isto tako može doneti odluku da ne razgovara."¹⁸

Izbili su novi neredi 18. novembra, nakon što je Osnovni sud u Prištini izdao naloge za hapšenje četiri poslanika Skupštine Kosova, Albina Kurtija, Albulene Haxhiu i Faiona Topallija iz subjekta Vetevendosje i Donike Kadaj-Bujupi, poslanice Alijanse za budućnost Kosova.

Broj ljudi na ulicama nikada ne broji više od hiljadu, obično samo nekoliko stotina, što znači da ne postoji stvarna pretnja masovnih demonstracija protiv sporazuma, iako se za par dana pre objavlјivanja ovog dokumenta planiraju demonstracije. Međutim, sve ovo govori da je opozicija bojkotovala glasanje za ratifikaciju kosovskog SSP. Uvek je slučaj da su sve stranke u zemlji posvećene evropskoj budućnosti Kosova, ali bez snažne posvećenosti EU, što može dovesti do gubitka podrške od strane EU.

¹⁸ "Serbs "could leave" govt. over failure to implement deal," (Srbi "mogu napustiti" Vladu ako se ne sproveđe sporazum) B92, 16. novembar 2015.

http://www.b92.net/eng/news/politics.php?yyyy=2015&mm=11&dd=16&nav_id=96062

SPORAZUMI

1. KRUG: Tehnički dijalog

Kada su se počeli sastajati pregovarač na strani Beograda, Borko Stefanović, koji je tada bio politički direktor Ministarstva spoljnih poslova Srbije i zamenica premijera Kosova, Edita Tahiri, u martu 2011. godine, ovo je bio prvi put da su Srbija i Kosovo ušli u pregovore nakon proglašenja nezavisnosti Kosova 2008. godine. Sastanci su redovno bili među vestima na naslovnicu, i nisu uživali popularnost u domaćoj javnosti. Pregovarači su potpisali svoje prve sporazume u julu mesecu. Tokom istog meseca, izbilo je nasilje duž granice u pokušaju Kosovske policije da stavi pod kontrolu granične prelaze i da nametne kosovsku carinu na robu koja je prolazila preko ovih prelaza. Mirovori NATO pakta morali su da intervenišu kako bi se stabilizovala situacija. Policajac Kosovske policije, Enver Zyberi, poginuo je u pokušaju da se severna granica stavi pod kontrolu. Povređeno je dodatnih šest policajaca.

Tokom tehničkog kruga takozvanog ‘dijaloga’ između Kosova i Srbije, obe strane su se složile oko sledećeg, predstavljenog i rezimiranog u hronološkom redosledu¹⁹:

Sloboda kretanja²⁰:

Obe strane su se složile 2. jula 2011. godine da njihovi žitelji treba da budu u prilici da putuju slobodno “u ili kroz teritoriju druge strane.” Ovo bi bilo omogućeno sistemom ličnih karata za putovanje žitelja druge strane preko ‘granice/administrativne linije’, korišćenjem ulaznih/izlaznih isprava. Obe strane su se složile da treba omogućiti građanima druge strane da putuju slobodno u ili kroz teritoriju druge. Strane su se takođe usaglasile oko prelaznih rešenja za kupovinu probnog osiguranja, tokom razrade komercijalnog sporazuma o uzajamnom osiguranju vozila.

Osiguranje: strane su se složile 3. juna 2015. godine da više nema potrebe da se automobilsko osiguranje kupuje na granicama.

Mitrovački most:

obe strane su se 25. avgusta 2015. godine obavezale da zatvore most 15. oktobra 2015. godine kako bi počela njegova gradnja. Most će biti ponovo otvoren za sve vidove saobraćaja najkasnije krajem juna 2016. godine. Paralelno sa tim, ulica Kralja Petra, glavna ulica u severnoj Mitrovici, postaće pešačka zona do istog roka.

Status: Delimično završeno.

delimično
završeno

¹⁹ Zvaničan jezik svakog sporazuma je engleski. Potpun tekst sporazuma može se naći na veb stranici Vlade Kosova ovde: <http://www.kryeministri-ks.net/?page=2,191> i na veb stranici Vlade Srbije, ovde: <http://www.srbija.gov.rs/kosovo-metohija/index.php?id=82315>.

²⁰ http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/agreement_0210_freedom.pdf

Matične knjige²¹:

Takođe, 2. jula 2011, obe strane su se složile da tripartitna komisija sačinjena od stručnjaka za matične knjige sa obeju strana a kojom će predsedavati Misija EU za vladinu prava, EULEX, identifikuje praznine u matičnim knjigama koje datiraju pre 1999. godine. Srbija se složila da napravi kopije izvornih knjiga, koje će, po dobijanju potvrde EULEX-a, biti vraćene Kosovu.

Status: završeno

Katastar²²:

Obe strane su se složile septembra 2011. godine da se Kosovu pruži potpuna katastarska evidencija sličnim procesom koji je predviđen sporazumom o matičnim knjigama: Tripartitni timovi, kojima je predsedavao EU, skenirali su i verifikovali dokumentaciju koja datira od pre 1999. godine. Svaki dokumentat će biti upoređen od strane tehničke agencije na Kosovu, a neslaganja rešena mehanizmima za rešavanje, ulaganjem žalbe pri Vrhovnom sudu Kosova.

Status: Neki napredak

Carinski pečati²³:

Dana 2. septembra 2011. godine, strane su se takođe usaglasile da se prihvate pečati Carine Kosova i obećale su da će obezbediti slobodu krećanja robe u skladu sa sporazumom CEFTA, Sporazumom o slobodnoj trgovini u centralnoj Evropi.²⁴

Status: Završeno

Uzajamno priznavanje diploma²⁵:

Dana 21. novembra 2011. godine, obe strane su se složile da zatraže od Evropske univerzitetske asocijacije da overi univerzitetske diplome koje kako bi ih druga strana koristila u svrhe visokog obrazovanja ili zapošljavanja u javnom sektoru. EU je istakao da će uložiti sve napore da počne sa realizacijom januara 2012. godine. Obe strane su se složile 29. septembra 2015. godine da se obavezuju da će vršiti priznavanje kosovskih diploma u roku od pet meseci i da će sastaviti listu akreditovanih univerziteta u odnosnim zemljama.

Status: Bez napretka

21 http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/agreement_0210_civil_books.pdf

22 http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/agreement_0210_cadastral_records.pdf

23 Ceo tekst: http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/agreement_0210_customs.pdf

24 2006, Srbija, u sklopu sporazuma CEFTA, priznala Kosovo kao nezavisnu carinsku oblast.

25 Ceo tekst: http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/agreement_0210_university_diplomas.pdf

IBM²⁶:

U kontekstu EU, IBM je skraćenica koja znači 'Integrисано управљање граником', i ključна je komponenta članstva. Pošto Srbija ne priznaje Kosovo, preferira izraz 'Integrисано управљање прелазима'.²⁷ U pregovorima je korišćena samo skraćenica 'IBM', koja je statusno neutralna. Dana 2. decembra 2011. godine, strane su se usaglasile da primene koncept IBM-a EU, slažući se da postepeno uspostave zajedničke granične prelaze "u najkraćem mogućem roku". One su se složili da imaju izbalansirano prisustvo osoblja sa obe strane i da ne prikazuju nikakve državne simbole. Strane su se takođe usaglasile da zvaničnici EULEX-a budu prisutni na šest graničnih prelaza. Obe strane postigle su sporazum sa EU 4. septembra 2014. godine da izgrade stalne objekte na graničnim prelazima, koji će biti finansirani iznosom od 21 miliona evra iz Instrumenta pretpriступне pomoći EU za Kosovo i Srbiju (po 3 granična prelaza sa obe strane).

neki napredak

Kosovo i Srbija usaglasili su se 21. maja 2015. godine da otvore nova dva granična prelaza po principu IBM-a, jedan u blizini Preševske doline/Medveđe, u Kapiji/Vrapce i drugi na severu u mestu Rajetici/Izvor. Prvi pod pokroviteljstvom Kosova a drugi pod pokroviteljstvom Srbije, prema sporazumu, granični prelazi rade 24 časa 7 dana u nedelji, ali carina radi samo danju.

Status: Neki napredak

Regionalno predstavljanje i saradnja²⁸:

neki napredak

Strane su se privremeno složile 24. februara 2012. godine da naziv Kosova može da se pojavljuje sa zvezdicom, u regionalnim telima, uz fusnotu koja će se pozivati na Rezoluciju 1244 Saveta bezbednosti UN-a i mišljenje Međunarodnog suda pravde, MSP, o proglašenju nezavisnosti Kosova. Strane su se složili da svi budući sporazumi Kosovo navode zvezdicom.

Status: Neki napredak

Telekom²⁹: Strane su se složile

8. septembra 2013. godine da EU i Međunarodna unija za telekomunikacije dodeli Kosovu trocifreni pozivni broj i da se izvrši selidba tri pozivna broja data na korišćenje Kosovu (srpski i slovenački za fiksne linije i slovenački i Monaka za mobilne) do januara 2015. Strane se takođe slažu da usklade upotrebu spektar Globalnog sistema za mobilnu komunikaciju (GSM) i televizijskih signala, sa obema stranama, slažući se da neće namerno preklapati "granicu/administrativnu liniju" druge strane.

Obe strane složile su se 25. avgusta 2015. godine oko plana sproveđenja

26 Ceo tekst: http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/agreement_0210_ibm.pdf

27 Dok Kosovo liniju između sebe i Srbije naziva granicom, Srbija je zove 'administrativnom linijom.'

28Ceo tekst: http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/agreement_0210_representation.pdf

29 http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Arrangements REGARDING_Telecommunications_September_8_2013.pdf

prethodnog sporazuma o telekomunikacijama. Kosovu će ITU dati pozivni broj +383. U međuvremenu, Kosovo će dati privremeno odobrenje za rad novoj kompaniji za mobilnu i fiksnu telefoniju, koja će biti podružnica srpske kompanije, registrovane na Kosovu u skladu sa kosovskim zakonima.

Status: Neki napredak

neki
napredak

Energetika³⁰:

Stranke su se složile da njihove kompanije za prenos električne energije, kosovski KOSTT i EMS u Srbiji potpišu bilateralni sporazum u roku od tri meseča, kojim će uspostaviti i urediti odnose između dva operatera prenosnog sistema. Oba regulatora trebalo je da izdaju licence za trgovinu (uvoz, izvoz, tranzit) i da snabdevaju svoje kompanije za distribuciju. Strane su se takođe složile da uspostave novu kompaniju u skladu sa kosovskim zakonom koja bi pružala usluge distribucije severnim, većinski srpskim opštinama. Kosovo i Srbija takođe su se složili da, u budućnosti, iznađu zajedničku metodu za izmirivanje potraživanja koje obe strane, imaju jedna prema drugoj, za korišćenje prenosnih vodova, usaglašavanjem da se pristupi međunarodnoj arbitraži ukoliko ne uspeju da dođu do rešenja u roku od šest meseci.

Evropska mreža operatera za prenos električne energije (ENTSO-E) i njene članice potpisale su sporazum sa Kosovom/KOSTT-om 25. avgusta. Kao deo sporazuma, dve nove kompanije, koje pripadaju srpskoj matičnoj kompaniji, od njih jedna je za promet električne energije, a druga za njeno snabdevanje i distribuciju, biće registrovane u skladu sa kosovskim zakonom i opsluživaće severni deo Kosova.

Status: Delimično završeno

delimično
završeno

Svaki sporazum pozivao je na plan primene³¹ i komisiju za primenu koja će nadgledati ostvareni napredak.

2. KRUG: Politički dijalog

Baronica Catherine Ashton, predašnja HRVP, okupila je premijere kako bi se usaglasili oko "Prvog sporazuma o principima normalizacije odnosa," koji je potpisana 19. aprila 2013.³² Isti je sadržao sledeće sporazume:

³⁰ http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Arrangements REGARDING_Energy_September_8_2013.pdf

³¹ Plan primene sporazuma potpisano 19. aprila 2013. nalazi se ovde: <https://s3.eu-central-1.amazonaws.com/euobs-media/0807580ad8281aef2a89e38c49689f9.pdf>

³² Zvanična verzija svakog sporazuma napisana je na engleskom jeziku. Ovaj dokument dostupan je na web stranici Vlade Kosova, ovde: http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/FIRST AGREEMENT_OF_PRINCIPLES GOVERNING THE NORMALIZATION_OF_RELATIONS,_APRIL_19_2013_BRUSSELS_en.pdf

Uspostavljanje četiri opštine

Strane su se složile da će se u četiri severne opštine organizovati opštinski izbori 2013. godine čiju realizaciju će olakšati OEBS, u skladu sa kosovskim zakonom i međunarodnim standardima.

Status: Završeno

Zajednica srpskih opština

Strane su se složile da će po završetku izbora, biti uspostavljena Zajednica 10 opština sa srpskom većinom na Kosovu, koja će imati "potpuni nadzor nad oblastima ekonomskog razvoja, obrazovanja, zdravstva, urbanističkog i ruralnog planiranja" i koja će obavljati sva druga ovlašćenja koja joj budu dale centralne vlasti. Njeno članstvo otvoreno je za bilo koju drugu opštinu sve dok se sa time slažu svi njeni članovi. Ona će biti obrazovana statutom, na istoj osnovi kao i postojeći statut Asocijacije kosovskih opština. Opštine članice "biće ovlašćene da sarađuju vršeći svoje nadležnosti kolektivno preko zajednice," u skladu sa Evropskom poveljom o lokalnoj samoupravi i kosovskim zakonima. Telo će imati predstavničku ulogu pri centralnoj vlasti kao i mesto u lokalnim, savetodavnim telima zajednica u tu svrhu.

Obe strane su se složile 25. avgusta 2015. godine da odrede skup "opštih principa/glavnih elemenata" buduće Zajednice opština sa srpskom većinom.³⁵ Ovaj dokument propisuje zakonski okvir, ciljeve, organizacionu strukturu, odnose sa centralnim vlastima, poslovnu sposobnost, budžet i podršku i sadrži druge odredbe. Strane se slažu u načelu da će se po uzoru na njega sastaviti statut paralelno sa procesom gašenja preostalih srpskih upravnih struktura na Kosovu.

Status: Neki napredak

Police

Kosovska policija, KP, biće jedina policija koja deluje na teritoriji Kosova. Svi policijski službenici koji rade na severu Kosova biće integrисани u KP a sve plate će isplaćivati to telo. Članovima drugih srpskih bezbednosnih struktura ponudiće se mesto u ekvivalentnim kosovskim strukturama.

Jedan regionalni komandant nadgledaće četiri severne opštine sa srpskom većinom (Severna Mitrovica, Zvečan, Zubin Potok i Leposavić). Komandant će biti Srbin, koga će imenovati kosovsko Ministarstvo unutrašnjih poslova "sa spiska koji podnose četiri gradonačelnika, u ime Zajednice". Sastav regionalne jedinice odražavaće etnički sastav ove četiri opštine. Imenovaće se i poseban regionalni komandant za Južnu Mitrovicu, Srbicu i Vučitrn ali regionalni komandant jedinice koja pokriva četiri severne opštine ostvarivaće saradnju sa drugim

³⁵ http://eeas.europa.eu/statements-eeas/docs/150825_02_association-community-of-serb-majority-municipalities-in-kosovo-general-principles-main-elements_en.pdf

regionalnim komandantima.

Status: Delimično završeno

delimično
završeno

Bezbednost

Tačka 8 sporazuma od 19. aprila 2013. kaže da "će pripadnicima drugih bezbednosnih struktura biti ponuđeno mesto u odgovarajućim kosovskim strukturama." Strane su se složile 26. marta 2015. godine oko mehanizma integracije bivših pripadnika takozvane civilne zaštite i da im ustupe svoju imovinu za potrebe Vlade Kosova.

Status: Delimično završeno

delimično
završeno

Pravosuđe

Strane su se složile da postojeće sudske vlasti budu integrisane u kosovski sistem. Apelacioni sud u Prištini uspostaviće veće koje će u većini sačinjavati sudije kosovski Srbi, a koji će raditi na predmetima svih opština sa većinskim srpskim življem.

Jedan odsek ovog Apelacionog suda, sastavljen od administrativnog osoblja i sudija, stalno će biti postavljen u severnoj Mitrovici. Sudije kosovski Srbi, imaće većinu u svakom veću.

Obe strane sastale su se 10. februara 2015. godine u Briselu i dogovorile kako će tačno funkcionišati struktura pravosuđa. Strane su se složile da predsednik suda bude kosovski Srbin sa severa Kosova. Sud u severnoj Mitrovici imaće apelacioni odsek sa pet sudija kosovskih Srba i dvoje sudija kosovskih Albanaca, dok će kosovski Srbin biti imenovan za potpredsednika apelacionog suda u Prištini. U суду će biti smešteno Odeljenje za teška krivična dela za ceo region, koje će sačinjavati četvoro sudija kosovskih Srba i četvoro suda kosovskih Albanaca. Takođe postoje konkretnе brojke zaposlenih srpske i albanske nacionalnosti propisane za svaki sud i njegove ogranke.³⁴

Status: Neki napredak

neki
napredak

Drugo

Obe strane, takođe, su se složile da se diskusije o energetici i Telekomu intenziviraju i da se privedu kraju do 15. juna 2013. godine.

Status: Delimično završeno

delimično
završeno

Obe strane su se složile da nijedna ne blokira, niti da podstiče druge da blokiraju, napredovanje druge strane na njenom putu integracije u EU.

Status: Neki napredak

neki
napredak

³⁴ Ovaj sporazum procurio je u javnost i tako je i objavljen. Ministarstvo pravde Kosova stvailo ga je na raspolaganje BIG DEAL-u, ali nije objavilo ceo tekst sporazuma online.

završeno

Na kraju, strane su se složile da uspostave odbor za primenu, uz posredovanje EU. Glavni pregovarač svake zemlje, nalaze se na čelu odnosnih odbora za primenu. Oni nadgledaju rad odbora za primenu koji se bave svakim konkretnim pitanjem.

Status: Završeno

Od sklapanja sporazuma aprila 2013. godine ostvaren je određeni napredak u primeni, međutim nije otvorena nijedna nova tema. Kako bi se nastavila normalizacija, strane treba da počnu sa diskusijama o raspuštanju srpske poreske uprave na severu. Povrh toga, proces normalizacije nastaviće se paralelno sa nizom privatizacija preduzeća, koja traže i Priština i Beograd. Iako nije neminovno povezano sa normalizacijom, obe strane vide privatizaciju rudnika Trepča u Mitrovici, hidroelektrane Gazivoda i ski-centra na Brezovici, kao ključne stvaraocе radnih mesta za budućnost, a borba za ova radna mesta značajno će uticati na proces normalizacije.

Sloboda kretanja ljudi i robe

Sloboda kretanja između Kosova i Srbije bila je ograničena od rata, posebno nakon nezavisnosti.³⁵ Međutim, zahvaljujući dijalogu, ona se poboljšava, iako nije u potpunosti slobodna u smislu finansijskih i birokratskih obaveza. Situacija se puno poboljšala maja 2013. godine kada je sporazum o slobodi kretanja potpisana 2011. godine počeo da se primenjuje. Građani Kosova mogu putovati sa ličnim kartama koje im izdaje njihova vlada, kao i sa UNMIK-ovim ličnim i srpskim ili jugoslovenskim ispravama. Sporazum o uzajamnom priznavanju osiguranja vozila, potpisana je juna 2015. Njegova primena, koja je počela 12. avgusta 2015. godine, uklonila je većinu troškova, kao i komplikaciju, putovanja privatnim vozilima iz Kosova u Srbiju.

Misija Ujedinjenih nacija na Kosovu (UNMIK) 1999. godine, preuzela je kontrolu nad izdavanjem ličnih karata, putnih isprava i registarskih tablica³⁶ i zastupanjem Kosova u međunarodnim trgovinskim tokovima. Nakon što je Kosovo proglašilo svoju nezavisnost od Srbije 2008. godine, UNMIK je prekinuo ove prakse i nezavisno Kosovo počelo je sa izdavanjem ovih isprava. Carinski pečati, koji su ranije nosili oznaku "UNMIK Carina," postali su "carina Kosova." Ovo je imalo za posledicu embargo na svu kosovsku robu u Srbiji. Kosovski pasoši, simbol tek začete državnosti, takođe su odbačeni od strane Srbije. Stanovnici Kosova morali su da uđu u Srbiju samo dokumentima koje je izdao UNMIK, Srbija ili Jugoslavija. Putovanje privatnim vozilima takođe je bilo problematično: Srbija nije priznavala vozačke dozvole koje su izdavali UNMIK ili Kosovo. Na kraju, decembra 2011, istorijski sporazum koji su potpisali Kosovo i Srbija stupio je na snagu. Isti je omogućavao građanima Kosova bez srpske lične karte da uđu u Srbiju korišćenjem svojih ličnih karata. Do nedavno su morali da kupuju

³⁵ Građanima Kosova koji nisu zadržali srpska dokumenta nije dozvoljeno da uđu u Srbiju sve dok se nije počelo sa sprovođenjem sporazuma, decembra 2011.

³⁶ Ove registarske tablice nose oznaku "KS".

skupo osiguranje, a u slučaju da ulaze vozilom registrovanim na Kosovu i dalje moraju da kupe privremene registarske tablice.

Situacija danas je mnogo bolja, posebno nakon ukidanja zelenaških osiguranja, ali i dalje ostaje nelagodnost zamene i postavljanja probnih srpskih tablica, što iziskuje vreme i novac. Postoje propisi o tome na kojim prelazima mogu prolaziti građani Kosova, a oni koji putuju sa kosovskom ličnom kartom moraju dobiti dokument o ulasku, koji takođe moraju dati na uvid pri izlasku iz Srbije. Ova dokumenta važila su samo dve nedelje, a sada važe za boravak u Srbiji do 90 dana. Samo građani Kosova moraju da se registruju na ovaj način, i ne mogu da izadu ako ne podnesu ovaj papir.³⁷

Još uvek nije nađeno rešenje za strane državljane čije zemlje ne izdaju državne lične karte.³⁸ Ukoliko ne uđu na Kosovo kroz Srbiju, onda ne mogu da uđu u Srbiju preko Kosova. Ovi strani državljeni moraju ući u Srbiju kroz neku drugu zemlju, kao što su Makedonija ili Crna Gora, ili putovati kroz treću zemlju, što čini vreme putovanja skupljim i dužim. BIG DEAL je obavešten o slučajevima u kojima je stranim državljanima (posebno onima sa važećim srpskim pečatom), odbijen ulazak u Srbiju pre ove intervencije na višem nivou.³⁹ Ovo je jedan od zahteva koji je EU zadao Srbiji u sklopu procesa skrininga za poglavlje 35.⁴⁰

U svom nedavnom izveštaju o napretku EU je istakao da kada govorimo o sporazumu o IBM-u (integrисаном upravljanju granicom/administrativnom linijom), Srbija mora uložiti jače napore da spreči postojanje ilegalnih prelaza na severu.⁴¹

Osiguranje

Uzajamno nepriznavanje osiguranja između Kosova i Srbije bilo je jedna od ključnih prepreka za ekonomično putovanje između ove dve zemlje. Nakon usvajanja sporazuma o slobodi kretanja jula 2011. godine, vozači koji su ulazili u Srbiju sa kosovskim registarskim tablicama morali su da plate 105 evra mesečno – što je minimalna moguća isplata koja je važila na mesec dana. Oni koji su ulazili na Kosovo sa srpskim tablicama plaćali su nešto manje, 20 evra nedeljno, 40 evra za 15 dana, 80 evra mesečno i 600 evra godišnje.

Udruženje osiguravača Srbije, UOS, i Kosovski biro osiguravača, KBO, su 23. juna postigli sporazum u vezi sa uzajamnim priznavanjem osiguranja. Sporazum je sklopljen uz posredovanje Saveta biroa, koji uređuje međunarodnu zelenu kartu, koja važi u većem delu Evrope.

“Ovo je jedan od najboljih sporazuma koje je Kosovo postiglo sa Srbijom,” izjavio je BIG DEAL-u Faton Abazi, direktor Kosovskog biroa osiguravača (KBO), kada je sporazum sklopljen.

³⁷ U slučaju gubitka, imalač dokumenta mora prijaviti gubitak srpskoj policiji.

³⁸ Sledeće zemlje ne izdaju lične karte: Australija, Kanada, Danska, Irska, Indija, Japan, Novi Zeland, Norveška, Ujedinjeno Kraljevstvo i Sjedinjene Države.

³⁹ Incident od marta 2015. na graničnom prelazu Merdare.

⁴⁰ Vidi tačku 9: <http://europeanwesternbalkans.com/2015/10/15/ten-contentious-points-of-eus-draft-resolution/>

⁴¹ Izveštaj o Kosovu* za 2015, 10. novembar 2015, strana 29. Pristupljeno preko http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_report_kosovo.pdf

“Ovo je jedan od najboljih sporazuma koje je Kosovo postiglo sa Srbijom.”

-FATON ABAZI,

DIREKTOR

KOSOVSKOG BIROA

OSIGURAVAČA

(KBO)

Kosovo nije član sistema zelene karte, koji dozvoljava uzajamno prihvatanje osiguranja od autoodgovornosti u većem delu Evrope i ovaj sporazum to nije promenio, tako da će automobili koji dolaze na Kosovo iz drugih zemalja, sem Srbije, i dalje morati da plate osiguranje.

Početak sprovođenja planiran je za 1. avgust, ali nekoliko dana uoči njegovog početka, 24. jula, sporazum je bio na rubu propasti.

Prištinski zvaničnici rekli su da su odložili sprovođenje pošto je sporazum značio da bi Srbija bila dužna da omogući ulaz vozilima sa Kosova sa registarskim tablicama sa oznakom 'RKS' (Republika Kosovo). Beogradski zvaničnici su insistirali da se registarske tablice RKS kose sa njihovom politikom "stausne neutralnosti" i rekli su da nikada nisu potpisali sporazum koji bi potencijalno mogao da znači priznavanje nezavisnosti Kosova. Zaista, sporazum ne pominje registarske tablice.

Nakon još jednog sastanka u Briselu održanog 5. avgusta, primena je konačno počela 12. avgusta. Vozači automobila koji su registrovani na Kosovu koriste osiguranje od treće strane, slično sporazumima sa Crnom Gorom. Ono košta neznačno više, ali nije zelenički kao što je bio ranije. Međutim, ovo je odstupanje od pređašnjeg režima u tome da se osiguranje ne kupuje na granici. Ovo se pokazalo zbunjujućim za vozače koji dođu do graničnog prelaza Merdare i moraju da se vrate kući da kupe ovo osiguranje od njihovog uobičajenog osiguravajućeg društva. Ovo su vlada i same kompanije mogli bolje da objasne samim građanima, pošto su neki ljudi otišli na granicu u očekivanju da tu mogu da ga kupe, ali činjenica je da sve kosovske kompanije tamo nemaju svoje podružnice.

Povrh toga, postojala je zabuna u prelaznom procesu. Rukovodilac Odbora osiguravača Kosova, Rrahim Pacolli, najavio je njegovu namenu da zamrzne sporazum o osiguranju pošto je Srbija odbila da prizna registarske tablice RKS. Međutim, ministarka Tahiri razuverila je i njega i javnost o ovoj ideji, rekavši da Pacolli "zna vrlo dobro da pitanje privremenih registarskih tablica nije povezano sa sporazumom o osiguranju" pošto je bio u pregovaračkom timu⁴² ali se obavezala da će na ovo pitanje ukazati u Briselu.

Registarske tablice i pretnja recipročnih mera

Pitanje registarskih tablica i dalje je trnovito. Na Kosovu se u ovom trenutku koriste tri vrste registarskih tablica. Tablice izdate na Kosovu nakon što je proglašilo nezavisnost, koje Srbija ne priznaje, a koje nose oznaku 'RKS'. Druga vrsta su 'KS' tablice, izdate po završetku konflikta 1999. godine i pre nego što je Kosovo proglašilo svoju nezavisnost 2008. godine. Treće su aktuelne tablice u upotrebi, koje izdaje nezavisno Kosovo. Tablice iz jugoslovenskih vremena više nisu prihvatljive a Kosovo ne želi da prihvati srpske tablice sa oznakama gradova na Kosovu ('KM' za Kosovsku Mitrovicu, na primer). Vlada Kosova želi da ove tablice budu zabranjene na njenoj teritoriji i najavila je zaplenu svakog

⁴²http://www.b92.net/eng/news/politics.php?yyyy=2015&mm=09&dd=09&nav_id=95371

vozila koje bude nosilo ove oznake. Srpski zvaničnici kažu da je ovo neprihvatljivo za kosovske Srbe i nikada se nisu složili sa ovim delom sporazuma.

Vlada i građani Kosova uz nemireni su činjenicom da je uspostavljen sistem, po kome automobili registrovani na Kosovu dobijaju "PROBNE" odnosno privremene registarske tablice, što se ne primenjuje jednoobrazno na svim graničnim prelazima. Na većini prelaza, potrebno je skoro pola sata i košta oko pet evra da se kupe ove privremene tablice, da se registruju i da se nakon toga postave na motorno vozilo.

Međutim, kao što BIG DEAL napominje i u prethodnim izveštajima, ove privremene tablice ne mogu se kupiti na kontrolnom punktu u Jarinju (severno od Leposavića). Kao što je to Vlada Kosova napisala u izveštaju od oktobra 2015. godine, "prodajno mesto za osiguranje i plaćanje "probnih" tablica udaljeno je više od dva kilometara od graničnog prelaza na kome se primenjuje IBM. Vozači su morali da parkiraju svoja vozila na prelazu na kome se primenjuje IBM i da prepešače otprilike dva kilometra i da kupe potrebno osiguranje i da se vrate na prelaz na kome se primenjuje IBM i podnesu papir srpskim organima."⁴³ Ovako komplikovan postupak ne sačinjava "slobodu kretanja."

Vlada Kosova je ukazala da plan primene sporazuma o slobodi kretanja sadrži i klauzulu o recipročnosti: "Kosovska strana zadržava pravo da, nakon konsultacija sa EU, primeni režim privremenih registarskih tablica." BIG DEAL saznaće da Kosovo radi na tehničkim pripremama za nametanje ovih recipročnih mera. Ministarstvo unutrašnjih poslova kupilo je 50,000 probnih tablica u slučaju da vlada odluči da nametne recipročne mere.⁴⁴

Ministarka Tahiri rekla je da će Vlada Kosova početi sa ilegalnim registarskim tablicama koje su još uvek u upotrebi iz srpskog sistema (KM za Kosovsku Mitrovicu, GL za Gnjilane, PR za Prištinu itd). Ove registarske tablice nisu u širokoj upotrebi sem u četiri opštine na severu. Datum isteka prelaznog perioda je sledeća godina.

Ministarka Tahiri takođe je rekla da će Kosovo preuzeti mere da se pozabavi pitanjem neregistrovanih vozila i da će uskoro primeniti rok i u tom smislu.⁴⁵

Kosovo je istaklo svoje primedbe u vezi sa dugim redovima na prelazu Mutivode, sa Kosova ka Medveđi, koje ima pozamašno albansko stanovništvo, na dan opštinskih izbora, 13. septembra 2015. godine. Izveštaji navode da su brojni autobusi i 200-300 automobila koji su pokušali da uđu u Srbiju sa Kosova, čekali u redu na granici satima.⁴⁶

Ministarka Tahiri izjavila je da je Srbija ovime prekršila sporazum o slobodi kretanja i da su ona i oficir veze, Valdet Sadiku, pozvali srpske partnere i fasilitatora EU Alexis Hupin da intervenišu.⁴⁷

43 Izveštaj o situaciji, oktobar 2015.

44 Intervju sa međunarodnim zvaničnikom novembra, 2015.

45 Izjava ministarke Tahiri data BIG DEAL-u novembra 2015.

46 Vidi članak u novinama Koha Ditore: "Bajram Mustafa fton qytetarët e bllokuar në Mutivodë për qefësi," (Bajram Mustafa poziva građane blokirane u Mutivodama na mir) 13. septembar 2015. <http://koha.net/?id=27&l=74802>

47 Vidi "Izveštaj o napretku primene briselskih sporazuma, mart - septembar 2015," strana 43.

Tranzit i avionska putovanja:

Dana 16. septembra 2014, obe strane su se složile da dozvole građanima Kosova da putuju kroz Srbiju ka novim tranzitnim lokacijama ka Bugarskoj i Makedoniji, pored postojećih lokacija u Hrvatskoj i Mađarskoj. Ovo je stupilo na snagu 16. novembra 2014. U skladu sa istim sporazumom, 22. septembra, imaoči kosovske lične karte mogli su legalno putovati na i sa beogradskog međunarodnog aerodroma. Građani Kosova rekli su BIG DEAL-u da su mogli da polete i slete sa beogradskog aerodroma, iako sav ovaj proces traje još dodatnih pola sata zbog papirologije.

Nažalost, sistem nije zagarantovan. Jedan građanin Kosova, politički analitičar Shpend Kursani, leto je uzastopno septembra 2015. iz Firence do Beograda. U pokušaju da se ukrsa na isti let, iste avionske kompanije, samo mesec dana kasnije kako bi održao neku obuku, u tome ga je sprečilo osoblje ove avionske kompanije.

“Predao sam prtljag i prijavio sam se sa mojim posošem i tu nije bilo nikakvih problema” rekao je Kursani. “Čekajući u redu na kapiji, da uđem u avion, prozvali su moje ime, i ofišao sam do službenika koji stoe na kapiji i daju vam odsečak vaše karte pre ulaska u avion. Zatražili su moj pasoš i kartu za ukrcavanje koju sam dobio kada sam se prijavio i rekli su mi da ne mogu da se ukrcam na avion. Razlog kako su oni rekli, je bio što mi nije dozvoljeno da uđem u Srbiju sa kosovskim posošem. Rekao sam im da je ovo tačno, ali da ne koristimo posoše da uđemo u Srbiju i objasnio sam da koristimo lične karte, i da je to predviđeno sklopljenim sporazumom. Međutim, oni su se izvinili zbog činjenice da njihovi računari pokazuju da nije dozvoljen ulazak sa kosovskim posošem; zbog čega su me vratili nazad. Pokušao sam da im objasnim da je sklopljen sporazum između dveju strana da kosovski građani ulaze u Srbiju sa ličnom kartom, ali džabe. Zatražio mi je da mu pokažem moju ličnu kartu i kada je video da je kosovska, rekao je "Izvinite, ne možete proći ovim." – Shpend Kursani”.

Po svemu sudeći sloboda krećanja u ovom slučaju zavisi od toga koliko ste srećne ruke. Prava stvar bila bi da Kosovo i Srbija zajednički pošalju obaveštenja svakoj avionskoj kompaniji koja leti za Beograd i da se podstaknu da ažuriraju svoje računarske sisteme.⁴⁸

Putovanje vozom

Putovanje vozom tek treba da bude istaknuto i obrađeno u Briselu. Nakon što je UNMIK predstao da upravlja železničkim sistemom 2008. godine, Srbija je preuzeila kontrolu nad 50 kilometara železničke pruge, na severu Kosova,

http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Kosovo_Report_on_state_of_play_in_Brussels_Dialogue_061015-signed.pdf

⁴⁸ G. Kursani uspešno je otputovao iz Firence do Beograda preko avionske kompanije Alitalia 27. septembra 2015. Zabranjeno mu je da se ukrsa na isti let 19. novembra 2015.

od Zvečana do Leška. Od oktobra 2013, srpska železnica ima železničku liniju Severna Mitrovica – Kraljevo, sa vezom do Beograda i dalje. Ovaj voz ne nalazi se pod kontrolom Prištine, a zvaničnici Vlade Kosova istakli su svoju frustriranost što Srbija preko svoje Železnice Srbije, nije platila korišćenje pruge, koju smatraju imovinom Kosova.

Most u Mitrovici

Čelični most koji deli sever i jug Mitrovice više je simbol podele nego što aktivno razdvaja ljude. Postoje druga dva mosta na obe strane koji povezuju severni deo grada sa južnim delom opštine.

Grupa etničkih Srba 18. juna uklonila je podignutu prepreku napravljenu od zemlje i kamenja, kojom je severna strana mosta blokirana skoro tri godine. Ovo je urađeno, a da nisu dali nikakvo obaveštenje unapred građanima sa obe strane ove strukture. U tih nekoliko sati koliko je most bio otvoren, neki stanovnici izrazili su svoju šokiranost i srdžbu, dok je manja grupa etničkih Albanaca vozila nasilnički preko mosta. Par sati kasnije, velike saksije sa cvećem postavljene su u vidu preuređene barikade, a gradonačenik Severne Mitrovice je najavio da se most od sada naziva "Parkom mira." Ulica gde je ranije bila barikada je naružena, što je značilo da nije mogla da postane normalna za tili čas, kao što se mislilo sudeći po brzini uklanjanja pređanje barikade.

Od tada se predstavništvo EU u Prištini obavezalo da doneše Izveštaj o izvodljivosti uklanjanja barikade i ulepšavanja ove oblasti. Radna grupa na čijem čelu se nalazio EU obrazovana je sa ciljem da doneše plan za most koji bi bio prihvatišiv svim stranama. 29. juna 2015, obe strane su se složile sa zajedničkim arhitektonskim planom.

Jedan od prvih sporazuma sklopljenih u Briselu 25. avgusta 2015. godine odnosio se na budućnost mosta. Obe strane su se obavezale da će zatvoriti most 15. oktobra kako bi se počelo sa njegovom gradnjom. Most će biti otvoren za sav saobraćaj najkasnije krajem juna 2016. Paralelno sa radovima na mostu, do istog roka će glavna ulica u Severnoj Mitrovici, kralja Petra biti preobraćena u pešačku zonu.

Gradnja je trebalo da počne 15. oktobra, ali je odložena na 48 sati, pošto je pitanje izgradnje bilo povezano sa Memorandumom o razumevanju o nerešenom pitanju razgraničenja dva naselja u Severnoj Mitrovici. I dalje postoje neka neslaganja o tome da li će i Kolašinska ulica postati pešačka zona ili ne, ali će najverovatnije ona i dalje ostati ulica za automobilski saobraćaj.

Ova oblast je sada nepristupačna, odvojena je metalnom ogradom a takozvani "Park mira" u potpunosti je blokiran, i niti se može videti niti mu se može prići. Pešački promet moguće je trotoarom na zapadnom delu mosta koji je i dalje pod velikom prismotrom.

"Potpuna blokada šalje opasnu poruku" kaže jedan lider lokalne uprave u Severnoj Mitrovici. "Park mira predstavlja je napredak a sada ova barikada šalje opasnu poruku. Dobro je što su svugde postavljene nalepnice EU, tako da ovo ne izgleda kao lokalna inicijativa. Nametnute odluke nikada nisu održive."

"Park mira predstavlja je napredak a sada ova barikada šalje opasnu poruku. Dobro je što su svugde postavljene nalepnice EU, tako da ovo ne izgleda kao lokalna inicijativa. Nametnute odluke nikada nisu održive."

-LOKALNE UPRAVE
U SEVERNOJ
MITROVICI

Kancelarija EU je 13. novembra na Kosovu raspisala tender za dodelu ugovora, koji će isteći 18. januara 2016.

Naselja Suvi Do i Brđani

“Niko nas nije konsultovao, ni iz severne ni iz južne opštine.” – Jovica Dejanović, severni Suvi Do

Nešto problematičnije bilo je pitanje razgraničenja dva naselja u Severnoj Mitrovici, Suvi Do i Brđani, koje su lokalni političari povezivali sa pitanjem mosta. Suvi Do je otprilike udaljen jedan kilometar od glavnog mosta na Ibru, i podeljen je na donje i gornje naselje, koji su međusobno udaljeni otprilike jedan kilometar. U donjem delu živi negde oko 2000 Albanaca a u gornjem negde oko 200-230 Srba, zajedno sa 15 albanskih kuća. Prema Ahtisaarijevom planu, Suvi Do pripada Južnoj Mitrovici, ali prema kosovskim katastarskim knjigama, pripadaju Severnoj Mitrovici i ovo neslaganje dovelo je do tekućeg spora između opštinskih zvaničnika na obe strane grada.

Prema sporazumu koji je postignut u Briselu 25. avgusta “Do 10. oktobra 2015. mape administrativnih granica katastarskih zona u oblasti Suvi Do i Brđani biće rešene Memorandumom o razumevanju o opštinskim razvojnim planovima, mapom opštinskih zona i detaljnim regulatornim planom, između relevantnih ministarstava i ove dve opštine.”⁴⁹

Ono što je počelo kao rasprava o sedam kuća i nekoliko stanova preraslo je u spor oko katastarskog razgraničenja za 52 kuće i 36 stanova. Ovo pitanje nije uvršćeno u pregovore o katastru, ali je povezano sa planovima za obnovu mosta u Mitrovici, sa političarima iz suparničkih tabora koji ne žele da potpišu plan za most, sve dok ovo pitanje ne bude bilo rešeno. Pošto je Kosovska katastarska agencija uključila Suvi Do kao deo severa, to znači da je Severna Mitrovica donekle multietnička i da ima više Albanaca u svojoj skupštini opštine u odnosu na bilo koju drugu severnu opštinu.

Na opštinskoj sednici koja je održana 23. oktobra, gradonačelnik Severne Mitrovice Goran Rakić rekao je da neće potpisati ništa što je štetno po srpsku zajednicu, iznoseći argumenat da “Ahtisaarijev plan nije Svetlo pismo pa da ne može da se menja.”⁵⁰

Građani su zbunjeni oko toga da li njihova teritorija treba da pripada opštini Severna Mitrovica ili Opštini Južna Mitrovica.

“Prema Ahtisaarijevom planu, ova oblast trebalo bi da pripadne Južnoj Mitrovici” četrdesetogodišnji Albanac iz Gornjeg Suvog Dola rekao je BIG DEAL-u. “Most bi trebalo da bude otvoren, ali što se mene tiče, nema veze, pošto nekoliko puta dnevno prelazim most i tamo i vamo. Idem do Zvečana, idem do Leposavića.”

⁴⁹ Ceo tekst sporazuma nalazi se ovde: http://eeas.europa.eu/statements-eeas/docs/facilitated-dialogue/150825_02-bridge_en.pdf

⁵⁰ Vidi: “Rakić na opštinskoj sednici: Nije Ahtisaarijev plan Svetlo pismo pa da ne može da se menja, 23. oktobar 2015, KosSev. http://kossev.info/strana/arhiva/bozovic__potpisivanje_memoranduma_o_razgranicenju_bi_dovelo_do_novih_lokalnih_izbora/6565

“Prema Ahtisaarijevom planu, ova oblast trebalo bi da pripadne Južnoj Mitrovici, ali prema kosovskim katastarskim knjigama, pripadaju Severnoj Mitrovici i ovo neslaganje dovelo je do tekućeg spora između opštinskih zvaničnika na obe strane grada.

Idem do Zvečana, idem do Leposavića.”

-SUVOG DOLA,
40-GODIŠNJI
ALBANAC IZ
GORNJEG

Samo nekoliko metara dalje, Jovica Denić, Srbin iz severnog Suvog Dola kaže da je siguran da je deo Severne Mitrovice.

“Čak i u Ahtisaarijevom planu se nalazimo u Severnoj Mitrovici, ali bez obzira na to niko nije razgovara sa nama, ni iz severne niti iz južne opštine.”

Ovi razgovori još uvek su u toku ali građani iznose da se smatraju izostavljenim i da je njihova budućnost neizvesna.

Carina i slobodna trgovina

Carina i slobodna trgovina između Kosova i Srbije funkcioniše dobro u ovom trenutku, iako postoji velika trgovinska neravnoteža.

Sporazum Kosova i Srbije o carinskim pečatima i slobodnoj trgovini potpisani je 2. septembra 2011. godine, a primena je počela krajem istog meseca, iako nije sprovedena na severnim prelazima Jarinje i Brnjak do decembra 2013. Sporazum je utemeljen na Sporazu o slobodnoj trgovini u centralnoj Evropi, CEFTA, čije su potpisnice zemlje jugoistočne Europe koje nisu deo EU. Sporazum je ukinuo frogodišnji trgovinski embargo na kosovsku robu a trgovina se povećala, iako je i dalje poprilično nesrazmerna.

U skladu sa sporazumom o carini, novac koji je ubran na dva prelaza ide u “fond za sever,” u kome je do sada prikupljeno 7.6 miliona evra a pokrenuta su još tri projekta u Severnoj Mitrovici: podržavanje malih i srednjih preduzeća, eksproprijacija zemljišta za novu opštinu i uspostavljanje vatrogasnog centra.

Nakon što se naišlo na brojne probleme u vezi sa kontrolisanim supstancama kao što su lekovi, dodatni sporazum stavljen je u funkciju 7. aprila 2015. omogućujući licenciranje kontrolisane robe namenjene severu Kosova. Ovo je pre tога zahtevalo konstantne i svakodnevne intervencije i poboljšalo se u velikoj meri. Međutim, i dalje postoje procepi u procesu, posebno kada govori-mo o potrebi za redovnom intervencijom Administrativne kancelarije za Severnu Mitrovicu.⁵¹

Carina Kosova izvršila je upis 439 kompanija za izvoz/uvoz sa i na sever Kosova, a 98% istih dobilo je i kosovske fiskalne brojeve.

Još jedan sporazum o farmaceutskim proizvodima stupio je na snagu 27. juna 2015, koji predviđa recipročno priznavanje farmaceutskih sertifikaša, što će biti veoma važno za nastavljeno prisustvo srpskog zdravstvenog sistema na severu Kosova. Ovo takođe znači da Kosovo može da prodaje svoje farmaceutske proizvode Srbiji. Sporazum obuhvata ustanove kao što su apotekе i prodavci na veliko, licence za same proizvode i uvoz lekova i medicinskih donacija na Kosovo.

Sama činjenica da postoji sporazum drastično je poboljšanje od poslednjeg perioda izveštavanja BIG DEAL-a, kada su bolnice i prodavci na veliko na severu Kosova bili zabrinuti da se neće iznaći nikakvo rešenje za zakonski uvoz srpskih medicinskih zaliha.

Ovaj postupak nije u potpunosti применjen, pošto je samo nekoliko apoteka

⁵¹ Intervju, Severna Mitrovica, novembar 2015.

i prodavaca na veliko podnelo svoje zahteve za dobijanje licence, a Srbija nije ponudila licence za farmaceutske proizvode. Sve dok se ne dobiju licence, ovi proizvodi ne mogu se uvoziti na Kosovo, tako da će ovo i dalje biti problem sve dok ove licence ne obezbedi Srbija i dok se ne daju Vladi Kosova.

Privredne komore Kosova i Srbije bile su ključni igrači u ovom segmentu dijaloga, sastajući se redovno kako bi utanačili pojedinosti tehničkih sporazuma, koji će omogućiti slobodan promet robe, posebno baveći se teškim temama kao što su fitosanitarna pitanja.

Promene koje će dotaći kosovske Srbe

Veliki broj sporazuma odnosi se na to kako na najbolji način integrisati zajednicu kosovskih Srba na Kosovo, posebno u četiri severne opštine koje nisu bile zakonski pod jurisdikcijom Prištine u vreme kada je potpisana sporazum 19. aprila 2013. godine. Ovaj sporazum prokrčio je put za nove izbore koji su održani novembra 2013. godine i za stavljanje ove četiri opštine pod kosovsku upravu. Aktuelno okruženje znači da četiri opštine koje su formirane sporazumom od 19. aprila funkcionišu, ali ne i neometano.

Sve četiri opštine konstituisale su svoje skupštine do januara 2014. godine i donele su svoje opštinske statute do maja iste godine, ali sporovi oko budžeta sa Prištinom oštetili su njihovu funkcionalnost ove godine. Četiri opštine na severu Kosova trebalo je da dobiju opštinske budžete za 2015. godinu od vlade, i to svaka po nekoliko miliona evra.

Prema predstavnicima Prištine, ove opštine bi takođe bile u prilici da imaju pristup fondu od 17 do 20 miliona evra na državnom nivou, za realizaciju infrastrukturnih projekata. Međutim prema kosovskom Ministarstvu finansija i Ministarstvu lokalne uprave, zahtevali su finansijska sredstva za četiri opštine koja su za 59 miliona evra bila veća od očekivanih,⁵² pa su njihovi budžeti blokirani od februara 2015. do maja 2015.⁵³

U konačnici, opštine su počele da nailaze na poteškoće da načine sve troškove do kraja fiskalne godine.⁵⁴ U Leposaviću je, prema rečima jednog odbornika, potrošeno samo 7.3 procenata budžeta.⁵⁵ Imajući u vidu da postoje slični zastoji u budžetiranju i sporovi slični onima na koje je ukazano tokom poslednjeg budžetskog perioda, preovlađuje strah da se ovaj isti problem može ponoviti u narednoj fiskalnoj godini.

Pređašnje opštinske strukture i dalje su u funkciji i često sa istim osobljem: zamenik gradonačelnika Severne Mitrovice u kosovskom sistemu gradonačelnik je u srpskom paralelnom sistemu. Gradonačelnici Leposavića i Zubinog Potoka

52 Severna Mitrovica budžetirala je oko 20 miliona evra, iako je vlast usvojila samo 2.7 miliona. Zvečan je usvojio oko 14 miliona evra u poređenju sa dodeljenih 1.6 miliona; Zubin Potok je usvojio 21.5 miliona dok im je dodeljeno samo 1.8 miliona a Leposavić je usvojio budžet od 11.5 miliona evra dok im je dodeljeno samo 2.3 miliona.

53 Vidi ECMI Kosovo, "MUNICIPAL BUDGETS IN NORTHERN KOSOVO: AGREEMENT, AT LAST," 7. maj 2015. http://www.ecmikosovo.org/wp-content/uploads/2015/05/Political-Update-on-Municipal-Budgets-in-the-North_English.pdf

54 Intervju u Severnoj Mitrovici sa opštinskim zvaničnikom, novembar 2015.

55 Izveštaj o praćenju rada Skupštine opštine koji je priredio mitrovački Centar za zastupanje demokratske kulture za skupštinsku sednicu 12. novembra 2015.

su takođe gradonačelnici u oba sistema, i primaju po dve plate.

Paralelne strukture

Ovi opštinski zvaničnici na severu deo su onoga što Priština naziva "paralelnim strukturama." Do novembra 2013. godine, upravu, zdravstvo, prosvetu, kulturu i život generalno nadgledale su srpske institucije. Sada, ove institucije i dalje nastavljaju da primaju novac iz Srbije, iako će jedno po jedno, kako Priština bude uzimala stvari u svoje ruke, neka od ovih tela biti vremenom ugašena kao što je to bio slučaj sa integracijom bivših policijaca u Kosovsku policiju.

Srbija i dalje ima tela lokalne uprave pod nazivom privremeno veće, a njene ustanove (ministarstvo zdravlja, ministarstvo prosvete itd.) i dalje funkcionišu. Prema istraživanju srpskih novinara, na platnom spisku Srbije nalazi se više od 5100 izabranih lica ili nameštenika koji rade u lokalnoj upravi ili javnim preduzećima, uključujući škole i bolnice na teritoriji Kosova. U skladu sa srpskim sistemom, Opština Priština (čije se upravno sedište nalazi u Gračanici) ima najviše ljudi, 840, dok Severna Mitrovica ima 614, Leposavić 510, Zubin Potok 399 i Zvečan 242.⁵⁶ Neki od ovih ljudi zvanično rade i u kosovskim institucijama i primaju dve plate.

Prema nedavnom istraživanju javnog mnjenja, negde oko 52 procenata žitelja Severne Mitrovice bazira svoju egzistenciju na budžetu Srbije, tako da na mnoge načine ove 'paralelne strukture' zapravo predstavljaju jedini vid egzistencije kosovskih Srba.⁵⁷

Jedan od ovih zvaničnika koji sedi na dve stolice je Zoran Todić, predsednik Skupštine opštine Leposavić u kosovskom sistemu i predsednik privremenog veća u Leposaviću, srpske opštinske strukture.

"Preduzeli smo prve korake Briselskim sporazumom, a to je da izađemo na izbore održane po kosovskom zakonu" kaže on. "Što se tiče funkcionisanja novih lokalnih uprava, one rade samo onoliko koliko je dovoljno da ispune neke zakonske obaveze."

Todić je izjavio BIG DEAL-u da će proces zatvaranja paralelnih struktura iziskivati dosta vremena.

"Svako ko je mislio da preko noći, izlaskom na izbore, možemo da se stopimo sa ovim novim sistemom, laže. Postoji puno tehničkih detalja koji moraju da se razrade kako bi sve ovo zaživelo."

Todić smatra da će Zajednica opština sa srpskom većinom rešiti sistem:

"Ukidanje privremenih ustanova stvorilo bi haos u platnom sistemu. Postoje institucije koje se direktno finansiraju iz budžeta Republike Srbije. Osnovni plan Zajednice srpskih opština jeste da reši pitanje finansiranja iz Beograda."

Međutim, može biti zbunjujuće kada morate da se obratite dvoma sistemima ili kada ne znate uopšte gde da se obratite. "Ponekada se plašim da ne pogrešim i napravim lapsus kada govorim o donosiocima odluka u opštinama,"

⁵⁶ Podatke pružio Ivan Angelovski, emisija Insajder koja se emituje na TV B92. Plate ovih 5,106 ljudi koštaju srpsku vladu skoro 2,18 miliona evra mesečno.

⁵⁷ "Gledišta građana na severu Kosova," AKTIV i Centar za mir i toleranciju, novembar 2015.

"Ponekada se
plašim da ne
pogrešim i
napravim lapsus
kada govorim
o donosioci-
ma odluka u
opštinama. Ne
znam više iz koje
opštine dolaze,
kosovske ili
srpske."
— GRAĐANIN IZ
LEPOSAVIĆA

građanin iz Leposavića rekao je BIG DEAL-u. "Ne znam više kojoj opštini pri-padaju, kosovskoj ili srpskoj." Često, razlog tome je što isti opštinski zvanični-ci rade za obe strukture.

"Sve što smo nekada zvali 'našim' institucijama a što je u međuvremeno dobilo naziv 'parallelne' institucije, kojima preti zatvaranje, mora biti zatvoreno," kaže odbornik Skupštine opštine Leposavić Nenad Radosavljević.

"Naravno, trebalo bi dozvoliti da stvari kao što su dokumenta, pasoši, lične karte, državljanstvo itd, postoje i dalje u tom dvojnom smislu, pošto srpski narod i dalje želi da je njihova otadžbina Srbija i trebalo bi im dozvoliti da imaju dvojno državljanstvo. Međutim, nema dileme da će paralelne institucije biti začvorenje i one moraju biti začvorenje, kako bi sve funkcionalo kako treba. Očekujem njihovo zatvaranje paralelno sa formiranjem Zajednice opština sa srpskom većinom" kaže Radosavljević.

I zaista, shodno sporazumu, proces donošenja statuta za buduću Zajednicu opština sa srpskom većinom trebalo bi da se sproveđe paralelno sa raspuštanjem srpskih državnih struktura i a buduće finansiranje severa Kosova eventualno se može preusmeriti kroz Zajednicu. Treba uspostaviti tripartitnu grupu koja će proratiti proces raspuštanja, nakon donošenja statuta.

Zajednica opština sa srpskom većinom

Zajednica opština sa srpskom većinom (ZSO) zapravo je kamen temeljac sporazuma postignutog 19. aprila 2013, sa time da je šest od 15 tačaka sporazuma usredsređeno na njeno formiranje. Većina kosovskih Srba željno iščekuje njeno uspostavljanje i funkcionisanje, verovatno pošto jedan broj njih od nje očekuje puno toga. Jedan na pet kosovskih Srba sa severa veruje da će ZSO imati izvršne nadležnosti,⁵⁸ što je zapravo relativno malo imajući u vidu obećanja koja su davana više od dve godine od strane srpskih političara.

ZSO bi trebalo da obuhvati četiri severne opštine kao i Gračanicu, Štrpcce, Novo Brdo, Klokot, Ranilug i Parteš, sa time da će regionalni centar za južne opštine biti u Gračanici.

Izvorni sporazum iz 2013. godine predviđao je da se uspostavi i postane funkcionalna do kraja iste godine. Međutim, primena je manje ili više odugovlačena do ovog leta. Kosovo i Srbija složili su se 25. avgusta 2015. godine u Briselu u vezi sa skupom opštih načela i glavnih elemenata Zajednice, koji bi eventualno trebalo da se pretoče u statut. Međutim, skoro odmah čim je postignut ovaj sporazum, opozicioni blok na Kosovu, u sastavu Vetevendosje, Alijansa za budućnost Kosova (AAK) i Inicijativa za Kosovo (NISMA) počeli su da protestuju zbog ove odluke.

Sporazum dodatno pojašnjava ovlašćenja data zajednici deset opština sa srpskom većinom, da ima potpuni "nadzor" nad oblastima ruralnog i urbanističkog planiranja, ekonomskog razvoja, prosvete i zdravstva, iako precizno značenje reči "nadzor" nije dobro definisano i po svemu sudeći ima mnogobroj-

⁵⁸ Ibid.

na potencijalna tumačenja. Ona će takođe omogućiti Srbiji da daje svoj novčani doprinos – na transparentan način – ovom telu. Ovo je od presudne važnosti za kosovske Srbe, pošto više od polovine Srba na severu ističe da se oslanjaju na novac srpske vlade za svoju egzistenciju.⁵⁹ Međutim, ovo je takođe oblast koja zabrinjava one koji je vide kao da način da Srbija i dalje vrši svoj uticaj nad Kosovom, a u slučaju šest opština sa srpskom većinom južno od reke Ibar, ona zaista i širi svoj uticaj.

Sporazum dodatno pojašnjava pojedinosti ZSO-a koje nisu navedene u Briselskom sporazumu, ali istovremeno važi zahtev da Zajednica mora biti u skladu sa kosovskim zakonom i sa Evropskom poveljom o lokalnoj samoupravi. U skladu sa ovim sporazumom, ZSO će imati sledeće strukture:

- Skupštinu;
- Predsednika i potpredsednika koje bira Skupština;
- Savet sastavljen od najviše 30 predstavnika stanovništva opština članica, uključujući deset gradonačelnika. Trebalo bi da posluži kao savetodavno telo.
- Sedmočlani odbor koji je odgovoran za svakodnevno upravljanje ZSO-om, pojedinosti o njegovim kolegijumima treba da budu definisane statutom;
- Upravu, čijeg šefa imenuje odbor. Osoblje će sačinjavati javni službenici.
- Kancelariju za žalbe.

Sporazum puno stvari ostavlja nedefinisanim, uključujući sedište Zajednice. Zakonska ovlašćenja/prava/sledovanja obuhvataju:

- Predlaganje amandmana na zakone i druge propise od važnosti "za ostvarenje njenih ciljeva."
- Pravo pokretanja ili učešća u procesima pred sudom, uključujući Ustavni sud, "protiv kojih dela ili odluka bilo koje institucije koji pogađaju ostvarivanje prava Zajednice u skladu sa njenim statutom."
- Imenovanje predstavnika u tela centralne vlasti.
- Pravo pristupa informacijama centralnih vlasti u vezi sa nadležnostima Zajednice (zdravstvo, prosveta itd.)
- Četiri gradonačelnika sa severa nominovaće regionalnog komandanta policije za sever.
- Vlasništvo imovine
- Zaposleni će imati status javnih službenika.

Finansiranje Zajednice takođe je kontroverzno. Telo podlaže reviziji glavnog revizora. Može imati sledeće izvore finansiranja:

- Prilozi članica (odnosno budžeti opština)
- Prihod od pruženih usluga i ostvarenih sredstava
- Prihod ostvaren iz njene pokretne/nepokretne imovine
- Uplate centralnih vlasti u Prištini

⁵⁹ ibid.

- “Prilozi, donacije kao i finansijska podrška drugih udruženja i organizacija, domaćih i inostranih kao i od strane Republike Srbije.”
- Kao što je to slučaj sa drugim opštinama, ZSO i opštine u njegovom sastavu oslobođeni su od plaćanja poreza.

Nisu razgraničene usluge koje se pružaju građanima za finansijsku nadoknadu niti njen vizuelni identitet. Simboli su važni kako Kosovu tako i Srbiji. ZSO će imati svoj grb i zastavu, u skladu sa kosovskim zakonom. Još uvek nije poznato kako će isti izgledati.

Kako stvari stoje sada, ovi principi su po svemu sudeći u skladu sa Ahtisaarijevim planom, ali su dodeljena ovlašćenja zaista pozamašna. Sa jedne strane, prima novac iz Srbije—na transparentan način—koji pridodaje opštinskim budžetima za zdravstvo i prosvetu iz kosovskog budžeta.

Neki ovo vide kao način da se legitimizuje aktuelni sistem na način koji će Prištini staviti na znanje koliko novca ulaže na Kosovo. Rečima političara Olivera Ivanovića “Treba objasniti obema stranama da će Briselski sporazum dovesti do legalizacije statusa quo. Ništa značajno se neće promeniti sem što će se uvesti neka zakonska i normalna ograničenja u aktuelnoj situaciji.”⁶⁰

Međutim, ostali se plaše potencijalnih zamki, na primer ukoliko Beograd preti da uslovi finansiranje određenim vidom ponašanja ili glasovima. U periodu od izbora novembra 2013. godine, Beograd je vršio kontrolu nad srpskim funkcionerima u Vladi Kosova. Jedan ovakav primer je nedavna odluka da se smeni šef Srpske liste Aleksandar Jablanović, a na njegovo mesto postavi Slavkom Simićem. Odluka je doneta u Beogradu, objavio ju je premijer Vučić kosovskom premijeru i ministrima. Ovome su prisustvovali i srpski ministar rada Aleksandar Vulin i Marko Đurić, šef Kancelarije za Kosovo Republike Srbije.⁶¹

Međutim, kao što je ocenio analitičar Daniel Serwer nakon potpisivanja nedavnog sporazuma, Priština nije imala izbora tokom ovih pregovora, pošto se već obavezala da će sprovesti Ahtisaarijev plan.⁶²

Ahtisaarijev plan, koji je formalno poznat kao Sveobuhvatan predlog za rešenje statusa Kosova, bio je plan koji je plasiran pre nego što je Kosovo proglašilo svoju nezavisnost, a koji je trebalo da posluži kao mapa puta za Kosovo u periodu tranzicije sa kontrole UNMIK-a. Plan je izradio bivši finski predsednik Martti Ahtisaari i sastavni je deo kosovskog ustavnog sistema.

Planom je uspostavljena Međunarodna civilna kancelarija (ICO), koja je nadgledala takozvanu “nadgledanu nezavisnost,” Kosova od februara 2008. do zatvaranja ICO-a septembra 2012. godine. Srbija je odbacila ovaj plan, a pošto je severni deo Kosova ostao van kontrole Prištine plan tamo nije sproveden.

⁶⁰ Oliver Ivanović, iz Severne Mitrovice, lider je nezavisne građanske inicijative “Sloboda, demokratija, pravda.” Novembra 2014., optužen je za navodne ratne zločine protiv civila 1999. i 2000. Sudjenje je još uvek u toku. Pre njegovog hapšenja, smatrana je jednim od umerenijih, pro-saradničkih ličnosti na severu Kosova i “glavnim sagovornikom NATO-a i EU.” <http://uk.reuters.com/article/2014/01/27/uk-kosovo-warcrimes-idUKBREA0Q1FS20140127>

⁶¹ Ova odluka doneta je 23. oktobra 2015. u Beogradu. <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/600742/Slavko-Simic-novi-sef-Srpske-liste-umesto-Jablanovicu>

⁶² Vidi “It all depends,” (Sve zavisi) 26. avgust 2015. <http://www.peacefare.net/2015/08/26/it-all-depends/>

Ahtisaarijev plan usredsređivao se na decentralizovan model Kosova i dao je značajnu odgovornost opštinama da upravljaju svojim poslovima. Aneks III plana iscrtao je nove granice opština, od kojih su neke formirane na etničkoj osnovi, kao što je prevashodno srpska Severna Mitrovica.

Ahtisaarijev plan dao je ovim opštinama značajne elemente samostalne uprave na polju zdravstva, prosvete i socijalnih pitanja, kao i učešća u odabiru komandanta policije.

Član šest dao je opštinama pravo da obrazuju svoje asocijacije i partnerstva sa drugim opštinama na Kosovu: "Opštine na Kosovu imaju pravo na međuopštinsku i prekograničnu saradnju u vezi sa stvarima od zajedničkog interesa, prilikom vršenja njihovih dužnosti."

Opštine takođe imaju pravo da sarađuju sa opštinama i institucijama u Srbiji, "uključujući pravo da primaju finansijsku i tehničku pomoć iz Srbije, u okviru određenih jasnih parametara koje Predlog propisuje." Povrh toga, opština je dozvoljeno da koriste udžbenike iz Srbije u lokalnim školama.

Aneks III predviđa da opštine mogu da sarađuju i da dobijaju finansijska sredstva iz Beograda i da koriste srpske udžbenike u lokalnim školama. Severnoj Mitrovici daje se posebna nadležnost za visoko obrazovanje, što obuhvata i licenciranje i registraciju prosvetnih ustanova, dok Severna Mitrovica, Štrpc i Gračanica imaju posebne nadležnosti na polju zdravstvene zaštite. Aneks IV propisuje da opštine imaju svoje lokalne sudove i propisuje da "kosovske pravosudne institucije ... odražavaju etnički sastav u njihovoj oblasti nadležnosti."

Na ovaj način, klauzule sporazuma od 19. aprila 2013. godine i "glavni elementi" navedeni avgusta 2015. godine po svemu sudeći su u skladu sa Ahtisaarijevim planom. Namera plana da dozvoli kosovskim Srbima da budu deo multietničkog Kosova, i dalje zadržavajući svoje veze sa Srbijom, nesumnjivo je jasna.

Plan, međutim, nije predviđao u pojedinosti kakav odnos bi bilo koja od ovih asocijacija imala sa centralnom vladom u Prištini ili organizacione veze sa Beogradom.

Centralna vlada nadležna je da pokreće upravne revizije opštinskih radnji, pod uslovom da ukoliko se opština i centralna vlada ne slažu, pitanje treba da se reši na kosovskim sudovima (Aneks III čl. 6). Uopšte ne pominje potencijalna neslaganja između asocijacije opština i Vlade Kosova. Dokumentat od 25. avgusta 2015. godine sa "glavnim elementima" takođe se ne bavi neslaganjem između centralnih vlasti i asocijacije. Ova pitanja moraće da se podrobnije razmotre.

Međutim, plan stavlja iste u kontekst funkcionalnog odnosa sa vladom u Prištini, koja bi zadržala upravni nadzor lokalnih nadležnosti, kao što to čini sada. Ovaj nadzor sporo se širi na sever, uspostavljanjem četiri severne opštine u kosovskom sistemu nakon izbora novembra 2013. godine.

Pitanje je da, iako se čini da je poslednji sporazum manje-više u skladu sa Ahtisaarijevim planom, sporazum iz 2013. godine i nedavni dokumentat sa "glavnim elementima/ključnim principima" su nejasni povodom pitanja opš-

tinskih partnerstava i ova nejasnoća može dovesti do problema.

Na primer, postoje dva člana koja obrađuju opštinska partnerstva:

9.1.1 Odgovornosti opština na polju njihovih i proširenih ovlašćenja mogu se obavljati kroz opštinska partnerstva, sa izuzetkom obavljanja suštinskih opštinskih ovlašćenja,⁶³ kao što je izbor opštinskih organa i imenovanje opštinskih zvaničnika, opštinskog budžeta i usvajanje regulatornih akata primenjivih na građane uopšteno.

9.1.2 U sklopu opštinskih partnerstava, mogu se preduzeti sve neophodne mere da se sproveđe i ostvari njihova funkcionalna saradnja, putem, između ostalog, uspostavljanja tela za odlučivanje sastavljenog od predstavnika imenovanih u skupštinama opština učesnica, imenovanje i smena administrativnog i savetodavnog osoblja i odluke o finansiranju i drugim operativnim potrebama partnerstva;

“Ove odredbe omogućuju kolektivno vršenje nadležnosti, ali što je još bitnije, ne i kada se radi o osnovnim opštinskim ovlašćenjima i nadležnostima,” ističe Gezim Krasniqi, diplomirani student Alexander Nash fakulteta koji je završio Albanološke studije na univerzitetu University College London.

Član 9.1 bavi se “partnerstvima,” dok se član 9.2 bavi formiranjem zajednice, koja može pružati usluge opštinama članicama, uključujući “obuku, podizanje sposobnosti, tehničku pomoć, istraživanja u vezi sa opštinskim nadležnostima i preporuke politike.”

Nije jasno da li se smatraju istom telsom ili različitim mogućnostima, kaže Krasniqi.

Sporazum iz 2013. godine daje nešto drugačiju formulaciju:

“Opštine članice, u skladu sa Evropskom poveljom o lokalnoj samoupravi i kosovskim zakonima, biće ovlašćene da sarađuju vršeći svoje nadležnosti kolektivno preko Zajednice.⁶⁴ Zajednica će imati puni nadzor u oblastima ekonomskog razvoja, obrazovanja, zdravstva, urbanističkog i ruralnog planiranja.

Ahtisaarijev plan pruža priliku da se obavljaju “sva opštinska ovlašćenja koja nisu osnovna, zajedno,” ali sporazum iz 2013. godine ne pravi tu razliku uopšte.

Poslednji sporazum potpisana 25. avgusta, daje Zajednici prava koja nisu pomenuta u Ahtisaariju niti u sporazumu od 19. aprila 2013. godine:

9) Zajednica će zastupati interesе zajednice kosovskih Srba u odnosima sa centralnim vlastima.

11) imati pravo da pokreće procese pred nadležnim sudovima, uključujući Ustavni sud

13) pravo da četiri gradonačelnika opština na severu predlože, delujući u ime Zajednice, spisak kandidata za mesto regionalnog zapovednika policije

14) pravo da bude suvlasnik kompanijama pružaocima lokalnih usluga u

63 Autor dodaо naglasak.

64 Autor dodaо naglasak.

okviru nadležnosti Zajednice

Tačka 9, kao što ističe Krasniqi, daje Srbima još jedan nivo zastupljenosti, pored mesta u parlamentu koja su za njih rezervisana.

Tačka 14 ukazuje da Zajednica neće biti samo mehanizam za koordinaciju već i pružalač usluga.

Krasniqi zaključuje da postoji potencijal da Zajednica oslabi državu Kosovo, a verovatnoća će biti još veća ukoliko njen statut bude nejasan.

“Smatram da će potencijalno nejasan statut biti štetan po proces integracije Srba u kosovski sistem i na kraju po srpsko-albanske odnose” kaže on.

“Iako je prvi cilj zajednice, shodno sporazumu iz 2015. godine ‘da ojača lokalnu demokratiju’, plašim se da će zajednica učiniti upravo suprotno. Gore pomenuti principi ostavljaju otvorena vrata za nastajanje centralizovanog mehanizma pod direktnom kontrolom Beograda koji oslabljuje kako opštine sa većinskim srpskim stanovništvom time što izvršava puno nadležnosti u njihovo ime, tako i zastupljenost na centralnom nivou.”

Veliki deo sprovođenja sporazuma počiva na ideji “nadzora:” sporazum od 19. aprila 2013. godine daje ZSO-u “nadzor” na polju zdravstvene zaštite, obrazovanja, urbanističkog/ruralnog planiranja i ekonomskog razvoja, što su opštinski kapaciteti prema Ahtisaariju. Ahtisaarijev plan nikada ne pominje reč “nadzor,” niti joj pripisuje funkcionalnu definiciju. Ovaj izraz koji je na srpski i albanski preveden kao nadzor, tumači se na srpskoj strani kao nešto nalik “izvršnoj vlasti,” dok je u Prištini protumačen kao nadgledanje, a ne kao izvršna vlast, tako da će ovo morati da se razgraniči. Zaista, bolje definisanje izraza i njegovo predstavljanje javnosti može raspršiti neke strahove kosovskih Albanaca i stvoriti realističnija očekivanja kosovskih Srba. Nacrt statuta ZSO, nasuprot sporazumu od 25. avgusta, će biti pravni dokument. On mora ili jasno definisati izraz “nadzor” ili ga zameniti drugim, preciznijim izrazima, imajući u vidu da je preciznost zakonskih propisa jedan od tri načela u samom temelju vladavine prava.

“Najveći problem je zakonska nedorečenost i činjenica da kosovski Srbi i Srbija ne priznaju Kosovo,” kaže Krasniqi. “Možda bi imalo smisla da se donesu neki privremeni tehnički sporazumi u Briselu koji su nejasni, ali funkcionišu u praksi, ali nejasnoća u dokumentima i zakonodavstvu od ključne važnosti, kao što je funkcionisanje zajednice i njeni odnosi sa centralnim vlastima, nose opasnost da prerastu u dugogodišnji izvor neslaganja i političkog zastoja.”

Analitičari takođe ukazuju na svoju zabrinutost u vezi sa onim delom sporazuma koji navodi da će regionalni zapovednik policije biti Srbin, izabran od strane gradonačelnika četiri opštine na severu Kosova. Za slično rešenje u Bosni, koje propisuje da tri predsednika zemlje moraju da se deklarišu kao bosanski Srbin, Hrvat ili Bošnjak, utvrđeno je da je u suprotnosti sa evropskim standardima ljudih prava na Evropskom sudu za ljudska prava 2009. godine.

“Kosovo ima dve legitimne zabrinutosti: Prvo, da se [zajednica] može suočiti sa zastojem poput slučaja Sejdić–Finci u Bosni ukoliko neka osoba koja nije srpske etničke pripadnosti tuži Kosovo sudu u Strazburu zbog toga što nije

“Najveći problem je zakonska nedorečenost i činjenica da kosovski Srbi i Srbija ne priznaju Kosovo,”

-GEZIM KRASNIQI,
DIPLOMIRANI
STUDENT
ALEXANDER
NASH FAKULTETA
KOJI JE ZAVRŠIO
ALBANOLOŠKE
STUDIJE NA
UNIVERZITETU
UNIVERSITY
COLLEGE LONDON.

mogao/la da postane direktor policije na severu.”

Malazogu, kao i mnogi građani Kosova, deli zabrinutost na koju je ukazao Krasniqi: “Srbija se i dalje drži neprijateljskog diskursa prema Kosovu, što uobičjuje ustupke koji se čine kosovskim Srbima, kao potencijalnim pretnjama po državu. Iako je uopšteno u granicama Ahtisaarijevog okvira, formulacija ostavlja otvorena vrata da se gaje različite nade u međuvremenu, što garantuje da će odnosi biti zatrovani u budućnosti.”

Branišlav Nešović, koji je sproveo opsežno istraživanje u vezi sa Zajednicom opština sa srpskom većinom i očekivanjima i strahovima koje joj zajednice pripisuju, kaže da većina ovih “novih” nadležnosti zapravo nisu nove.

“Sama činjenica da Kosovo ne mora da menja nijedan zakon zbog Zajednice koja će biti formirana, govori samo po sebi,” kaže on.

Štaviše, Nešović tvrdi da će Zajednica zapravo poslužiti da se integrišu severni Srbi u kosovski polis “barem institucionalno,” što će sa druge strane raspršiti strahove “druge,” i što će poslužiti kao način da se izgradi poverenje u kosovske institucije.

“Zajednica većinski srpskih opština, zajedno sa političkim procesima na centralnom i lokalnom nivou, može poslužiti kao koristan institucionalan okvir koji može nuditi rešenja srpskoj zajednici na Kosovu, i kao prvo rešenje, ublažiti strahove i osećaj nepoverenja prema procesu i samoj Prištini.”

Nenad Đurđević, iz Forum za etničke odnose sa sedištem u Beogradu, kaže da Zajednici nisu data izvršne nadležnosti i tvrdi da je “Sistem za izbor poslanika u skupštini indirekstan, što znači da će u suštini, sve institucije biti formirane od strane poslanika koji su već izabrani u opštinama, dajući svemu ovome manji politički i pravni uticaj.”

Zajednica dobija nove nadležnosti kao što su imovinska prava i mogućnost direktnog ulaganja žalbe Ustavnom судu, ali ne postoji pravo veta niti klauzula koja obavezuje centralnu vladu u Prištini da se konsultuje sa Zajednicom o pitanjima od značaja za srpsku zajednicu.

Štaviše, kaže Đurđević, pored mesta u Skupštini, ne postoji nijedna institucija koja sveobuhvatno može da se pozabavi problemima srpske zajednice. Povrh toga, pravo predlaganja regionalnog komandanta policije predviđena je Ahtisaarijem, a Kosovska policija manje-više predstavlja centralizovanu i hijerarhijsku instituciju.

Đurđević, koji je radio opsežno sa albanskim nacionalnim savetima u Srbiji, tvrdi da bi slični model bio bolji za kosovske Srbe, umesto modela po teritorijalnom principu.

“Založio bih se više za više ličnih prava i stvaranje manjinskih institucija koje iz njih proizlaze, kao što su saveti nacionalnih manjina, umesto teritorijalizacije prava,” Đurđević je izjavio BIG DEAL-u. “Ukoliko kosovski Albanci smatraju da mogu imati državu bez davanja dodatnih garancija Srbima, onda greše.”

Činjenica da će se šest većinski srpskih opština južno od Ibra pridružiti Zajednici nešto je što može da posluži da se severne opštine uključe u kosovski sistem. Dok zajednica za samo četiri severne opštine, može gajiti nadu podele

“Zajednica većinski srpskih opština, zajedno sa političkim procesima na centralnom i lokalnom nivou, može poslužiti kao koristan institucionalan okvir koji može nuditi rešenja srpskoj zajednici na Kosovu, i kao prvo rešenje, ublažiti strahove i osećaj nepoverenja prema procesu i samoj Prištini.”
-NENAD ĐURĐEVIĆ,
IZ FORUMA ZA
ETNIČKE ODNOSE
SA SEDIŠTEM U
BEOGRADU

спорне oblasti, pridodavanje četiri opštine sa juga, koje su već deo kosovskog sistema dugi niz, godina, može olakšati integraciju. Međutim, postoji mogućnost i da se ovih šest opština približi Beogradu i udalji od Prištine.

“Zajednice su već podeljene i nikakvo čudo neće učiniti da multietničnost profunkcioniše na kratak rok, ali na dugi rok, ovo je šansa da se nauče da žive zajedno u funkcionalnoj zajednici uz međusobnu saradnju.”

Statut ZSO trebalo je da bude izrađen od strane upravnog tima u roku od četiri meseca od sporazuma, do 25. decembra. Međutim, njihov rad je odlagan usled privremene obustave sporazuma pri Ustavnom sudu Kosova.

Nakon nedelja destabilizacije u Skupštini, predsednica Jahjaga zatražila je 31. oktobra od Ustavnog suda da odredi da li je sporazum u skladu sa Ustavom Kosova ili nije.

U njenom izveštaju o napretku u primeni sporazuma objavljenom 25. oktobra 2015, ministarka Tahiri bila je veoma jasna: “[Nedavni] Sporazum u skladu je sa Ustavom Republike Kosovo i njenim zakonima. Zajednica neće imati izvršna ovlašćenja i neće biti treći sloj upravljanja u Republici Kosovo.”

Sporazum predviđa ulogu Ustavnog suda međutim tek nakon proglašenja njenog statuta kao uredbe Vlade Kosova.⁶⁵ To je razlog zašto je ova odluka naširoko sagledana kao taktika za odugovlačenje, koja nosi potencijal da rasprši svu tu dobru volju prikupljenu u avgustu u Briselu.

Beograd je istakao da će odluka suda imati negativan efekat na tekući proces dijaloga. “Ovo zaista ruši atmosferu dijaloga i dalje umanjuje komunikaciju,” Marko Đurić, šef Kancelarije za Kosovo Republike Srbije, rekao je BIG DEAL-u.

“Nismo upoznati o inicijativi da se ovo pošalje sudu, što nije u redu. Mi smo jedna od strana ovog sporazuma,” rekao je on.

Srpski ministar spoljnih poslova Ivica Dačić pozvao je ovaj potez “pretnjom po regionalnu stabilnost,” optužujući Kosovo da “ismeva međunarodnu zajednicu i Evropsku uniju.”⁶⁶

Neki analitičari vide da je ova odluka politička i dovode u pitanje da li je predsednica imala ikakvo ustanovno pravo da zatraži od suda da svoje mišljenje o zakonitosti u ovoj fazi, pošto dokumenat nije konačan a Ustav daje pravo predsedniku samo da postavi pitanja oko zakona ili dekreta.⁶⁷

Jedna stvar je jasna: Sporazum od 25. avgusta predviđao je da bi ZSO trebalo da bude uspostavljen do kraja godine, a sadašnja situacija je takva da se ne može ostvariti nikakav napredak do početka 2016. Ovo ne uliva poverenje kosovskih Srba u Vladu Kosova. Više od 80 procenata kosovskih Srba sa severa već kaže da Briselski sporazum ni u čemu nije poboljšao njihove živote⁶⁸ a ovo samo produbljuje njihovu rezigniranost.

⁶⁵ Tekst sporazuma poziva se na ovo kao “dekretni,” ali pošto vlada ne može izdavati dekrete, imaće oblik uredbe, prema ministarki Tahiri.

⁶⁶ <http://www.balkaninsight.com/en/article/belgrade-pristina-row-over-brussels-agreement-suspension-11-11-2015>

⁶⁷ <http://www.balcanicaucaso.org/eng/Regions-and-countries/Kosovo/Kosovo-a-very-political-Court-165756>

⁶⁸ Anketa AKTIV-a

Važno je napomenuti da monoetnička priroda predložene zajednice zabrinjava. Tekst sporazuma sklopljenog u Briselu kaže "Zajednica će promovisati interesе zajednice kosovskih Srba u njenim odnosima sa centralnim vlastima." Naravno, ustavno okruženje takođe predviđa kolektivne mehanizme zaštite kao pravo srpske zajednice. Međutim, svaka od ovih opština ima i nesrpsko življe i ovakve izjave nisu u duhu multietničnosti Ustava Kosova.⁶⁹ Bolja formulacija bila bi da promoviše interesе svih građana datih opština.

Ministarka Tahiri ne želi da ustukne kada kaže da Zajednica neće biti uspostavljena sve dok se ne ugase paralelne srpske institucije. Pošto se statut nalazi u fazi izrade i finalizacije, trebalo bi da se uspostavi tripartitna komisija koja će oceniti srpske strukture upravljanja i pronaći rešenje za sve one koji i dalje rade za srpske institucije, kako bi one mogle da se zatvore sa što manjim posledicama na njihove egzistencijalne potrebe.

BEZBEDNOST

Bezbednost je jedna od glavnih komponenti društva i od izuzetnog je značaja za Kosovo, pri čemu mali incident koji možda nije etnički motivisan uvek može dobiti takvo svojstvo.

"Nismo upoznati o inicijativi da se ovo pošalje sudu, što nije u redu. Mi smo jedna od strana ovog sporazuma,"
-MARKO ĐURIĆ, ŠEF KANCELARIJE ZA KOSOVO REPUBLIKE SRBIJE

Policija

Prva godina u kojom smo videli samo jednu policijsku snagu koja služi na Kosovu, Policiju Kosova, je 2015. godina. Sprovođenje sporazuma o policiji je skoro završeno. Ovo predstavlja značajan uspeh dijaloga. Integracija 285 bivših radnika Ministarstva unutrašnjih poslova (MUP) Srbije u Policiju Kosova je završena do maja 2014⁷⁰. Ovime je više nego udvostručen broj službenika PK u severnim opštinama Kosova sa srpskim većinskim stanovništvom na 530⁷¹.

Nakon sporazuma od 19. aprila, otprilike 1.200 bivših policajaca koje je zapošljavalо Ministarstvo unutrašnjih poslova (MUP) Srbije je primorano da se privremeno penzioniše. Administrativni službenici se nikada nisu uključili, dok ostalih 800 zaposlenih koji nisu sa severa Kosova nije integrисано и oni nemaju pravo na penzije⁷². Ovi administrativni službenici su protestovali, verujući da je duh sporazuma bio da ljudi ne izgube radna mesta ili da ne budu finansijsku oštećeni kao rezultat sporazuma⁷³. Njih 160 iz Severne Mitrovice nastavlja da protestuje protiv odluke.

Civilna zaštita

Civilna zaštita je bila srpska institucija koja je uređena Zakonom o hitnim situacijama, a njeni članovi su trebali da budu prvi koji bi odgovorili na poplave, zemljotrese i druge prirodne nepogode. Jedinice su bile pod jurisdikcijom loka-

⁶⁹ Vidi članove 1 i 3 Ustava Kosova.

⁷⁰ Ova tema je pokrivena šire u prvom izveštaju BIG DEAL u novembru 2014. Za detaljnije informacije: http://pasos.org/wp-content/uploads/2014/04/police_integration_nk_web.pdf

⁷¹ <http://www.balkaninsight.com/en/article/serb-police-adapt-to-new-bosses-in-kosovo>

⁷² Policija Kosova funkcioniše na severnom Kosovu već nekoliko godina i već raspolaže sa administrativnim službenicima.

⁷³ Intervju sa analistom, Severna Mitrovica, mart 2015.

lnih vlasti.

Postojanje organa je bilo veoma osetljivo pitanje za Prištinu tokom dijaloga, jer ona smatra jedinice uniformisanim i oružanim milicijama. Srbija, kao i sami pripadnici CZ su za sebe smatrali da pružaju bitne hitne usluge za građane, usluge koje Vlada Kosova nije pružala. Ipak, jednako tako, ako ne i važnije, činjenica je da je CZ bila izvor prihoda za njenih 751 zaposlenih..

Iako je raspuštanje CZ koje je sporazumom iz 19. aprila 2013. bilo predviđeno da se završi do kraja 2013. godine, taj proces nije počeo do drugog sporazuma, koji je sklopljen 26. marta 2015. godine. Istim su bili predviđeni posebni parametri za penzionisanje pripadnika CZ ili uključivanje u relevantne kosovske institucije. Sporazumom je takođe predviđena predaja svih materijala CZ-a: posmatračkih tačaka, skladišta, uniformi itd, kao i zakonodavna rešenja unutar Srbije kako bi CZ prestala da postoji kao pravni subjekat.

Trenutno se ukupno 483 pripadnika CZ integriše u kosovski sistem. Njih 433 je već dobilo radna mesta u institucijama dok 50 ostalih prima plate i obećano im je raspoređivanje po radnim mestima u sledeće tri godine. Kvalifikacije i institucionalnu prihvatljivost je određivala četvoročlana komisija u sastavu dva predstavnika kosovskih institucija, jedan bivši član CZ-a i jedan predstavnik EU.

Kako bi bio uzet u obzir za integraciju, svaki podnositelj zahteva je bio dužan da podnese validan dokaz kosovskog državljanstva uz prijavu za radno mesto. Policija Kosova i EULEX su sproveli bezbednosne provere. Zaključeno je da 50 podnositelja zahteva ima kriminalnu prošlost i da trebaju da traže oslobođenje od kosovskih pravosudnih institucija kako bi mogli da nastave.

Prvih 105 ugovora je potpisano 1. jula ove godine, za 80 ljudi koji su sada zaposleni u Agenciji za upravljanje vanrednim situacijama i ostalih 25 u Kosovskoj popravnoj službi.

Sporazumom je bilo specifikovano da celokupni proces regrutacije treba da bude završen do 1. septembra 2015, ali to nije bilo tako. Proces pronalaženja položaja za bivše zaposlene se odvija duže nego što je očekivano.

Sporazumom je takođe specifikovano da sve lokacije u vlasništvu i kojima je upravljala Civilna zaštita treba da budu predane Vladi Kosova. Ovo uključuje skladišta, kancelarije, posmatračke tačke, kao i opremu i uniforme. Problem u ovom slučaju je da određena imovina koja je obećana u Briselu, u suštini nije pripadala CZ-u, nešto što je pregovaračka ekipa Srbije u Briselu verovatno znala.

Zajednička grupa se je dogovorila o 15 jedinica (kancelarija, skladišta itd) koje je koristila CZ u sve četiri opštine. EU je rekla Vladi Kosova da se smatra da se ove lokacije smatraju vlasništvom opština, a ne CZ, i da nemaju pravo da ih predaju kosovskoj strani. Kosovska strana tvrdi da u tom slučaju uopšte nije trebalo da se pregovara o lokacijama.

Oprema je predata 25. avgusta 2015. godine kosovskoj Agenciji za upravljanje vanrednim situacijama.

Postoje tri posmatračke tačke koje se nalaze duž glavnog puta od Mitrovice do Jarinja. Prema sporazumu, ista su trebala da budu uklonjena 20. aprila. Ovo

se nije desilo, ali su uklonjeni 11. juna. Jedna posmatračka tačka u Severnoj Mitrovici koja nadgleda glavni most je predata Policiji Kosova 13. avgusta, i potpuno je uklonjena uz pomoć EULEX-a 14. septembra. Ovo je takođe bilo predviđeno sporazumom iz 20. aprila, tako da je došlo do kašnjenja od pet meseci.

Prema Vladi Kosova, Srbija je 29. aprila 2015. napismeno obaveštila posrednika EU da CZ na Kosovu više neće postojati u srbijanskom sistemu od 1. septembra 2015. Pripadnici CZ više ne primaju plate iz Srbije.

Pravosuđe

Pristup pravosuđu je reper demokratije i ključna je komponenta u temelju svake zemlje. Kosovo je dugo tražilo jedinstveno pravosuđe, koje bi obuhvatilo celu zemlju. Sporazumom od 19. aprila 2013. i njegovim implementacionim planom od 22. maja 2013. godine je bilo predviđeno da se pravosudni organi u potpunosti integriraju do kraja te godine. Implementacija je u potpunosti zauzavljena i novi je sporazum sklopljen u prepodnevnim časovima između 9. i 10. februara 2015. o integraciji četiri severne opštine u sudske sisteme sa sedištem u Prištini. Ovaj dogovor je prvi dogovor koji je sklopljen između premijera Mustafe i Vučića, i isti je uspostavljen nakon meseci zastoja u pregovorima. Iako je signalizirao injekciju momentuma u proces, ovi rokovi su bili preambiciozni; bilo je predviđeno da jedinstveno pravosuđe bude u potpunosti funkcionalno do 1. septembra 2015. godine

„Treba nam sudske sisteme kako bi severno Kosovo konačno prestalo da predstavlja vakum vladavine prava“, kaže Dušan Radaković, čija NVO sa sedištem u Mitrovici radi sa pravosudnim sistemom. „Pravosuđe je kamen temeljac svakog društva, i ovaj sporazum je ključ za otključavanje drugih. Nakon potpunog sproveđenja ovog sporazuma, biće mnogo lakše da se i ostali sprovedu“.

Strane su se dogovorile da se postojeći sudske organi integriraju u kosovski sistem. Apelacioni sud u Prištini će osnovati posebno veće u većinskom sastavu sudija kosovskih Srba, koje će se baviti sa opštinama sa većinskim kosovskim Srbima.

Odsek ovog Apelacionog suda, u sastavu administrativnog osoblja i sudija, će biti trajno smešteno u severnoj Mitrovici. Sudije kosovski Srbi će predstavljati većinu u svakom veću.

Obe strane su se 10. februara 2015. godine sastale u Briselu i dogovorile kako će tačno izgledati struktura pravosuđa. Strane su se dogovorile da predsednik suda bude kosovski Srbin sa severa Kosova. Sud u Mitrovici će imati apelaciono odeljenje sa pet sudija kosovskih Srba i dvoje sudija kosovskih Albanaca, dok će kosovski Srbin biti imenovan zamenikom predsednika Apelacionog suda u Prištini. U istom će se nalaziti i odeljenje za teška krivična dela za ceo region, koje će biti sastavljeno od četiri sudije kosovskih Srba i četiri sudije kosovskih Albanaca. Takođe postoji i određeni broj zaposlenih za srpsku

„Pravosuđe je kamen temeljac svakog društva, i ovaj sporazum je ključ za otključavanje drugih. Nakon potpunog sproveđenja ovog sporazuma, biće mnogo lakše da se i ostali sprovedu.“

-DUŠAN
RADAKOVIĆ,
ČIJA NOV SA
SEDIŠTEM U
MITROVICI

i albansku nacionalnost koji je propisan za svaki od sudova i njegove ogranke⁷⁴.

Glavne tačke sporazuma su kao što sledi:

- Postojaće samo jedan Osnovni sud i jedno tužilaštvo za region Mitrovice, koji obuhvata četiri severne opštine i veće opštine Srbica i Vučitrn. Jedan osnovni sud će imati dva objekta (Severna i Južna Mitrovica) i četiri ogranka suda u: Zubinom Potoku, Leposaviću, Srbici i Vučitru.
- Sudski objekat u Južnoj Mitrovici će imati odeljenje za maloletnike za ceo region. Sudiće u građanskim pitanjima, vanparničnim postupcima i prekršajima za Severnu i Južnu Mitrovicu i Zvečan.
- Predsednik suda će biti kosovski Srbin sa severa Kosova. Glavni tužilac će biti kosovski Albanac, sa kancelarijom u Administrativnoj kancelariji za Severnu Mitrovicu u Bošnjačkoj mahali.
- Dodela predmeta tužiocima je zasnovana na ekspertizi, specijalizaciji i poznavanju lične istorije. (Ovime se obe strane osiguravaju da će verovatno biti gonjeni od strane iste etno-nacionalne grupe).
- Osnovni sud će imati 14 sudsija Albanaca i 10 sudsija Srba u zgradи smeštenoj u Južnoj Mitrovici i 14 Srba i 10 Albanaca u objektu u Severnoj Mitrovici.
- Tužilaštvo će imati 9 Srba i 9 Albanaca sa 24 pomoćnog osoblja svaki.
- Ukupno će biti 79 Srba i 79 Albanaca osoblja podrške, dok će ogranak u Zubinom Potoku i Leposaviću imati po 7 Srba pomoćnog osoblja.
- Sud u Severnoj Mitrovici će imati Apelacioni odsek sa pet sudsija kosovskih Srba i dvoje sudsija kosovskih Albanaca. U njemu će takođe biti smešteno odeljenje za teška krivična dela za ceo region, u čijem sastavu će biti četvoro sudsija kosovskih Srba i četvoro sudsija kosovska Albanca. Takođe će suditi i za krivična dela za Severnu i Južnu Mitrovicu i Zvečan. Kosovski Srbin će biti imenovan za zamenika Apelacionog suda u Prištini.

U vreme pisanja, i dalje postoje nekoliko pitanja koja se ističu a koja nisu pregovarana u Briselu u februaru 2015 godine, a koja su se pokazala teškim za rešavanje: mesto kancelarije glavnog tužioca, nacionalnost sudske službenika i broj i nacionalnost administrativnog i pomoćnog osoblja⁷⁵. Štaviše, postojeća softverska baza podataka svih sudske predmeta na Kosovu postoji samo na albanskom

Trenutno ima više od pola miliona zaostalih predmeta širom Kosova, od kojih se 8.000 odnosi na severno Kosovo. Srbijanske institucije pravosuđa su manje-više ugašene sredinom 2013. godine, u skladu sa sporazumom. Oni se bave samo građanskim pitanjima kao što su razvod braka i brak. Samo EULEX se trenutno bavi kriminalnim aktivnostima, iako je predviđeno okončanje mandata za jun 2016. godine, i on se bavi samo predmetima visokog profila račnih zločina, organizovanog kriminala ili korupcijom. Još nije objavljena bilo kakva

⁷⁴ Ovaj sporazum je objavljen u obliku "iscurelog" dokumenta. Kosovsko Ministarstvo pravosuđa je isti dostavilo BIG DEAL, ali još nije objavilo celokupni tekst sporazuma onlajn.

⁷⁵ Samo neke nacionalnosti i brojke su iscrthane u nedavnom sporazumu/planu.

strategija za rad na zaostalim predmetima.

Kada policija sproveđe krivičnu istragu, dokazi se dostavljaju u Vučitrn i drže tamo sve dok sud ne postane u potpunosti funkcionalan. Procenjuje se da će otprilike 500 osumnjičenih sa severa Kosova biti pozvano na ispitivanje čim tužilaštvo postane operativno⁷⁶.

Ostaje nejasno da li će biti doneta uredba ili zakon kojim će se pokriti dela koja su zastarela zbog nedostatka prostorija za njihovo suđenje.

„Srpski sudovi su prestali sa radom 1. septembra 2013. godine, kada je pretpostavljeno da će ovaj integracioni proces pravosuđa biti završen, ali ništa se nije dogodilo kada je prošao prvi septembar 2013. godine i pregovori se nastavili“, rekao je jedan od bivših zaposlenih u srbijanskom pravosuđu, koji je želeo da ostane neimenovan zbog osetljivosti teme⁷⁷. „Pregovarački proces se nastavlja ali život ne može da čeka političke dogovore, zakoni nisu pisani za dalje političke sporazume, nego za sprovođenje. Građani imaju pravo na suđenje u opravdanom roku, svako ima svoj pravni interes i žele da ih sudovi štite“.

Kao što smo naglasili u našem poslednjem izveštaju, sporazum o pravosuđu, kao i onaj o policiji (kojim se propisuje da regionalni komandir mora da bude Srbin) je prouzrokovao lјutnju nesrpskih manjinskih zajednica na Kosovu jer isti ne predviđa eksplicitno učešće u pravosuđu i za njih. Predstavnici bošnjačke, goranske, turske, aškalijske, romske i egipćanske zajednice su glasno iznela svoje nezadovoljstvo i nameru da ospore odluku pred Ustavnim sudom Kosova.

Štaviše, u članu 53. Ustava Kosova stoji: „Osnovna prava i slobode garantovana ovim Ustavom se tumače u saglasnosti sa sudskom odlukom Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP)“. U 2009, u presudi u slučaju Sejdic-Finci, ESLJP je presudio da odredba Ustava Bosne i Hercegovine, kojom se predviđa tročlano predsedništvo u sastavu jedno Srbina, jednog Hrvata i jednog Bošnjaka, krši evropske standarde za ljudska prava. Ovime se stvara presedan u sudskoj praksi Evropske Konvencije koje može kasnije goniti aranžmane dogovorene između Beograda i Prištine. Dil je napravljen u Briselu mnogo kasnije u odnosu na presudu Sejdic-Finci, ali su ipak EU i strane dozvolile etnički sastav sudova koji bi mogao biti u suprotnosti sa ljudskim pravima.

U Bosni, gde je pravosudna reforma u toku, Republika Srpska kao manji entitet, tražila je izbor novih sudsija jer želi da sudovi širom Bosne imaju jednak broj sudsija sva tri „konstitutivna naroda“ (tri glavne etničke grupe: Bošnjaka, Hrvata i Srba). Međutim, ovo načelo je odbijeno kao diskriminacijsko i stručnjaci evropske unije su takođe rekli da izbor sudsija treba biti zasnovan na profesionalnim a ne etničkim razlozima⁷⁸. Izgleda čudno dve zemlje kandidatkinje za proširenje na Zapadnom Balkanu EU imaju dvostrukе standarde.

Mnogi stanovnici Severne Mitrovice već koriste usluge suda u Vučitru, kaže

76 Intervju sa aktivistom civilnog društva koji prati pravosudni sistem na severnom Kosovu u Mitrovici, novembar 2015.

77 Intervju sa radnikom u sudu Sistema Srbije u Severnoj Mitrovici, oktobar 2015.

78 Više na: <http://www.balkaninsight.com/en/article/bosnian-court-fears-abolition-attempt-by-serbs-11-10-2015>

Ružica Simić, koja upravlja NVO-om sa sedištem u Severnoj Mitrovici protiv porodičnog nasilja⁷⁹.

„U poslednju godinu ili dve, Osnovni sud u Mitrovici, koji je izmešten u Vučitrn, se ne bavi samo sa hitnim krivičnim predmetima, nego i mnogo drugih predmeta“, rekla je Simićka za BIG DEAL. „Izgleda mi da pokriva i osnovne potrebe stanovništva sa severa, ne samo krivične, nego i građanske“.

Simićka kaže da ne postoji razlika u tretmanu ljudi koji koriste sudske usluge na osnovu nacionalnosti.

„Jedina razlika je u obrazovnim nivoima raznih sudija i tužilaca, u kojoj meri su upoznati sa porodičnim nasiljem, pošto imamo novi krivični zakonik, dakle jedino pitanje je koje kriminalne elemente unose u optužnicu i povezuju to sa onime šta je napisano u zakonu. Ovo je problematično, ali mi ćemo trebati da radimo više sa policijom, sudom i tužiocima“.

Jasno je da su Kosovu potrebne kompetentne sudije, bez obzira na etno-nacionalnost i treba ih mnogo. Pravosudni sistem već ima nedovoljan broj zaposlenih, sa 18,3 aktivnih sudija na 100.000 stanovnika, prema Sudskom savetu Kosova⁸⁰. Ovo jeste više nego prethodnih godina, ali značajno niže nego druge zemlje u regionu⁸¹.

Papirologija: Diplome, katastar, građanski registar Diplome

Iako je jedan od najranije sklopljenih tehničkih sporazuma, obostrano priznavanje diploma se nije odvijalo glatko.

Što se tiče priznavanja diploma Kosova i Srbije, situacija se nije poboljšala za nijednog od studenata koji su spomenuti u prošlom izveštaju. Kosovsko Ministarstvo za obrazovanje je u avgustu donelo uredbu koja bi trebala da poploča put za priznavanje diploma, nažalost, u praksi ovo nije omogućilo ništa i ništa se nije promenilo od poslednjeg izveštaja BIG DEAL, koji je u velikoj meri obuhvatio ovo pitanje.

Uzajamno priznavanje diploma je pitanje koje se tiče života mnogih mlađih ljudi Kosova i Srbije. Albanci iz Srbije ponekada biraju da studiraju na Kosovu, kako bi mogli da uče na svojem maternjem jeziku. Srbima sa Kosova su potrebne univerzitetske diplome kako bi dobili radna mesta visokog nivoa, posebno u vlasti, institucija u kojoj su Srbi najmanje zastupljeni⁸². Iako nedostatak

79 Centar za preventivnu akciju i zaštitu žena od nasilja je osnovan u aprilu 2015.

80 Sudski savet Kosova, “First Mid-Year 2014 Statistics of the Courts,” avgust 2014. http://www.kgjk-ks.org/repository/docs/STATISTICS_REPORT_ON_THE_WORK_OF_THE_COURTS_Mid-year-2011_638768.pdf

81 See International Crisis Group, “The Rule of Law in Independent Kosovo,” 19. maj 2010. U vreme izveštaja Bosna i Hercegovina je imala 22,1 sudija na 100,000 stanovnika, Hrvatska 40,1 a Crna Gora 51. <http://www.crisisgroup.org/~/media/Files/europe/balkans/kosovo/204%20The%20rule%20of%20Law%20in%20Independent%20Kosovo.pdf>

82 Prema studiji iz 2013. koju je sprovela Vlada Kosova, nekoliko ministarstava ili institucija je imalo 10% zastupanja manjina, propisani zakonom. Ministarstvo finansija, pravde i evropskih institucija, svaka ima manje od 2% predstavnika manjina. Situacija je slična u poreskoj upravi (3%), trezoru (1,5%) i carini (1,4%). Policia kosova ima više od propisanih 10%. Za više informacija, vidjeti “Assessment on the Employment of Members of Non-Majority Communities with the Kosovo Civil Service and Publicly Owned Enterprises,” jul 2013, Novartis Consulting. http://www.novusconsult.net/pdf/FINAL_PRESENTATION_07_2013.pdf

„U poslednju godinu ili dve, Osnovni sud u Mitrovici, koji je izmešten u Vučitrn, se ne bavi samo sa hitnim krivičnim predmetima, nego i mnogo drugih predmeta, izgleda mi da pokriva i osnovne potrebe stanovništva sa severa, ne samo krivične, nego i građanske.“

-RUŽICA SIMIĆ,
KOJA UPRAVLJA
NVO-OM SA
SEDIŠTEM U
SEVERNOJ
MITROVICI PROTIV
PORODIČNOG
NASILJA

priznatih diploma možda nije jedini razlog za navedeno, sigurno jeste jedna od ključnih komponenti.

Albanci koji žive u Srbiji koji žele da se zaposle u javnom sektoru se takođe muče sa balansiranjem njihove želje da studiraju na svojem maternjem jeziku i da imaju potencijal da se zaposle u budućnosti.

Obe strane su se 21. novembra 2011. dogovorile „da zatraže od Udruženja Evropske unije (EUA) da overi diplome koje izdaju univerziteti obe zemlje, kao bi se mogle koristiti u drugoj zemlji u vezi daljeg obrazovanja i/ili zaposlenja u javnom sektoru“. 'EUA je upravo ono kako zvuči, organ koji zastupa više od 800 univerziteta u 47 država u Evropi, koje su predane razmeni i saradnji⁸³.

Holandska NVO, SPARK, je dobila zadatak da nadgleda proces, kao treća strana, koja je primala zahteve i Kosova i Srbije i prosledjivala ih EUA. Međutim, dvogodišnji ugovor sa SPARK-om je istekao u julu 2014. i više nije obnavljan. Prema predstavnicima SPARK-a, ovo je zato što bi obe strane morale ponovo da se obavežu na priznavanje diploma.

Primena je počela u februaru 2012. i do kraja avgusta 2014, 362 zahteva sa Kosova i 13 zahteva iz Srbije je odobreno i izdate su potvrde priznavanja diploma. Ova brojka je iz ukupno 408 zahteva sa Kosova i 25 iz Srbije.

Prema Kancelariji Srbije za Kosovo, Beograd je primio samo 38 zahteva, od kojih je 28 odobreno, pet je odbijeno, a pet je i dalje u obradi. Ovo je bilo nakon dodatnog procesa nostrifikacije. Nasuprot centralizovanom sistemu u Prištini, Srbija od studenata zahteva da direktno univerzitetu podnesu zahtev za akreditaciju.

Proces nostrifikacije u Srbiji je jedan od najkomplikovanih u Evropi i Srbija planira da uspostavi nacionalni centar za priznavanje diploma. Postoji nada da će i Kosovo biti uključeno u ovaj proces.

Ovo je jedno od pitanja koje je davalо povoda za pokazivanje prstom godinama. Diskusije u septembru su rezultovale planom da oba glavna grada sastave listu akreditovanih univerziteta koje će proslediti jedne drugima i priznati nerešene zahteve za diplome u roku od pet nedelja. Međutim, ovo je odloženo. Obe strane kažu da su diskusije u toku, kao i da druga strana ometa sprovođenje.

Univerzitet u Prištini izmešten u Mitrovicu

Odvjeleno pitanje je priznavanje diploma „Univerziteta u Prištini izmeštenog u Mitrovici“. Tokom dijaloga u Briselu o ovome nije diskutovano jer Srbija smatra da je Univerzitet srpski, dok Kosovo smatra drugačije.

Rešenje ovog pitanja je od ključnog značaja za mlade Srbe koji žive na Kosovu. Postizanjem rešenja mladi bi dobili priliku da se zaposle u javnim institucijama, da dobiju profesionalne licence javnih organa ili da učestvuju na profesionalnim ispitima koje organizuju javne ustanove.

U junu 2015, radna grupa je uspostavila kriterijume za ocenjivanje stručnih

⁸³ <http://www.eua.be/Home.aspx>

kvalifikacija kako bi se potvrde mogle upotrebiti kao zamena za diploma, bez realnog priznavanja diploma. Prema strategiji, koja će postati operativna krajem 2015, sedmočlana komisija će izdavati potvrde za građane Republike Kosovo koji imaju diplome Univerziteta. Dva člana odbora će predložiti premijer a tri će predložiti ministar za obrazovanje. Strategija je ukorenjena u svesti prava na rad i obrazovanje, kao i kosovskom Zakonu o visokom obrazovanju i Zakonu o obrazovanju u opštinama Republike Kosovo. Očekuje se da proces postane validan krajem 2015. godine.

Uredba će se primenjivati tri godine na sve diplome izdate nakon 2001, kada je Univerzitet izmešten u Severnu Mitrovicu.

Nažalost, ljudi koji su uključeni u proces su zabrinuti da zbog mere koju je nametnuo Ustavni sud, ova procedura će takođe biti odložena.

Katastar

Strane su se 2. Septembra 2011. godine dogovorile da se Kosovu obezbede svi katastarski dosije kroz sličan proces kao što je propisano u Sporazumu o građanskom registru. Trostrane ekipe, pod predsedavanjem EU, skeniraju i proveravaju dokumente pre 1999⁸⁴. Svaki će uporediti tehnička agencija na Kosovu, i u slučaju razlika, razmatraće mehanizam za rešavanje, kosovska Agencija za potvrđivanje i proveru imovine (KAPPI), a vrhovni sud Kosova će razmatrati žalbe.

U njenom nedavnom izveštaju o stanju stvari, kosovska ministarka za dijalog je prosto opisala situaciju: „Sprovođenje ovog sporazuma još nije počelo“⁸⁵.

Srbija se obavezala da skenira i vrati dokumente a Kosovo se je obavezalo da osnuje kosovsku Agenciju za potvrđivanje i proveru imovine (KAPPI) koja će rešavati sporove u dokumentima. Usvajanje Zakona o KAPPI-ju dugo je blokirano, iako je 27. aprila 2015. po drugi put prošao prvo čitanje. Više od četiri godine nakon potpisivanja sporazuma, zakon ostaje na prvom čitanju u Skupštini Kosova. U vreme pisanja izveštaja je planirano drugo čitanje, ali neprekidno ometanje rada Skupštine ga može još više usporiti.

Samoopredeljenje se je suprotstavilo ovom zakonu jer se predviđa da KAPPI nadgleda predstavnik EU, i stranka tvrdi da je period nadgledane nezavisnosti Kosova završen pre nekoliko godina. Vlada Kosova veruje da razmena pisama između Predsednice Jahjaga i Ketrin Ešton u 2014, koja je ratifikovana u Skupštini, može predstavljati osnovu za ovo imenovanje.

Postojeći zakon je sigurno kompromis jer je u izvornom tekstu sporazuma propisano osnivanje nove agencije. „Ovo se u stvari nije odrazilo u zakonu“, navodi izvor uključen u proces, „ali ako novi zakon bude tumačen na odgovarajući način, može predstavljati radnu osnovu⁸⁶.

84 Ceo sporazum ovde: http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/agreement_0210_cadas-tral_records.pdf

85 "Brussels Agreement Implementation State of Play March-September 2015," strana 45.

86 Intervju u Prištini u oktobru 2015.

BIG DEAL je stupila u kontakt sa srpskom poslanicom koja je članica zakonodavnog odbora Skupštine, kako bi se dobilo mišljenje Srpske liste o nacrtu zakona. Poslanica je nažalost poslala zahteva BIG DEAL direktno u Kancelariju Srbije za Kosovo i nije odgovorila na pokušaje stupanja u kontakt sa njom.

Beograd nije zadovoljan trenutnim Nacrtom zakona o KPCVA, ali želi da se reše imovinska pitanja. Prema tekstu sporazuma, vladin zvaničnik iz Beograda bi trebalo da bude prisutan kod pitanja odlučivanja o imovini, a što Nacrt zakona ne predviđa.

Postojeći Nacrt takođe izaziva zabrinutošć po pitanju logistike i ljudskih prava, kaže nezavisni ekspert za imovinska prava Masimo Morati, koji ima preko 15 godina iskustva u rešavanju imovinskih pitanja na Balkanu. Pre svega, ne postoji jasna hijerarhija dokumenata predviđenih zakonom, a što bi pomoglo u proceni zahteva.

Glavni problemi su kršenja člana 6, stav 1 i člana 1 Protokola 1 Evropske konvencije o ljudskim pravima.

Postupci koje Nacrt zakona predviđa ne zadovoljavaju zahteve "javne rasprave", kaže Morati. Nacrt takođe ne obezbeđuje neophodne garancije da će osobe sa pravnim interesima biti blagovremeno obaveštene o postupku i ne uzima u obzir specifičan položaj interno raseljenih lica.

Osim toga, kaže Morati, velika diskreciona moć Izvršnog sekretarijata u prikupljanju dokaza i neselektivnom korišćenju javnih arhiva u procesu poređenja, provere i odlučivanja može dovesti do konačne odluke koja se zasniva na upitnim dokazima, dok je žalbeni postupak pred Vrhovnim sudom Kosova suviše ograničenog obima.

"Pretpostavljam da unutar EU postoji neka vrsta pravne provere usklađenosti ovih sporazuma sa standardima ljudskih prava, tako da sam prilično iznenaden da EU nije primetila ovaj problem, osim ako je pritisak za postizanjem sporazuma bio ključni faktor prilikom nadgledanja ovih pitanja".

Nadalje, Nacrt zakona se poziva na pravni lek za izvršenje konačnih odluka što se za prethodnih deset godina rada Kosovske agencije za imovinu pokazalo kao neefikasno, ali ne postoje garancije da će identifikovane prepreke za njihovu efikasnu primenu biti uklonjene.

Skeniranje se nastavlja u Beogradu. Izvorni dogovor je bio da se samo skeniraju dokumenti, ali je test procesa ukazao da ako ne bude stvorena i pretraživa baza podataka dokumenata, pronađenje određenih katastarskih dosjeva može postati preteško. U junu 2014. Srbija se je složila da buduću bazu podataka učini pretraživom i sada se dokumenti indeksiraju. Do 6. Novembra je skenirano 3.198.257 i indeksirano 329.309 slika od procenjenog ukupnog broja od 4.037.264 iz 300 ukupno knjiga.

Finansijska podrška EU za projekt traje do marta 2016. U vreme pisanja, okončanje skeniranja i primopredaja je izvodljiva do tog datuma. Međutim, tragom sporazuma u Ustavnom sudu, rad zakonodavnog odbora o KAPPI je zaustavljen a time i drugo čitanje u Skupštini.

Građanski register

Pre i tokom rata, kosovski građanski registri, koji sadrže informacije o rođenjima, smrtima, brakovima za kosovske građane rođene između 1850. i 1999. su uništeni, spaljeni ili premešteni u Srbiju. Sporazum je sklopljen 2. jula 2011. Vraćanje 13.391 overenih građanskih registara je okončano u martu 2014. Kosovo preuzima digitalizaciju ovih kopija kroz program koji finansira EU.

Kosovo i svet

Od proglašenja nezavisnosti u 2008. Kosovo je priznalo 111 država, samo dve u poslednjoj godini. Kao deo sporazuma o regionalnom predstavljanju i saradnji, strane su se 24. februara 2012. dogovorele, na privremenoj osnovi, da se ime Kosova može pojaviti uz zvezdicu u regionalnim organima, uz fusnotu koja se poziva na Rezoluciju Saveza bezbednosti 1244 i mišljenje Međunarodnog suda pravde, MSP, o proglašenju nezavisnosti Kosova. Oni su se takođe dogovorili da će na svakom sledećem sporazumu biti predstavljeno Kosovo sa zvezdicom⁸⁷. Iako zvezdica podrazumeva da Kosovo ostaje nejednako na međunarodnoj sceni, bio je veliki pomak za Kosovo da bude u stanju da potpiše sporazume u svoje ime, a da nema potrebe da ga zastupa UNMIK.

Međutim, posebno je jesen 2015. bila period značajnih pomaka za međunarodno učešće i priznavanje Kosova.

Kosovo je 27. oktobra potpisalo Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP), koji otvara put za integraciju u Evropsku uniju. Ovo je pomak za Kosovo: pet članica EU koje ne priznaju Kosovo su ipak prihvatile da se potpiše sporazum, ali to je i razlog zašto je ovaj sporazum potpisana kao bilateralni sporazum između EU i Kosova. SSP će omogućiti kosovskim preduzećima da izvoze robu u zemlje EU bez obaveze za plaćanjem dažbina.

Potpisivanje SSP dolazi u vreme kada koalicija na vlasti na Kosovu ima teškoća u održavanju kontrole nad Skupštinom, koja je nekoliko nedelja u oktobru bila blokirana od strane opozicije, koju predvodi Samoopredeljenje. Opšte uverenje da je Evropska unija odlučila da ponudi sporazum kako bi obezbedila više nego neophodan podsticaj kosovskoj Vladi u teškim vremenima. Sporazum zasigurno predstavlja nagradu za nastavljanje dijaloga u toku sa Srbijom.

Kosovo je poslednja zemlja u regionu koja je potpisala SSP. Kosovski službenici su izrazili volju za podnošenje zahteva za učlanjenje u Savet Evrope nakon potpisivanja SSP-a, ali izgleda da je ovo odloženo.

Drugi veliki korak za Kosovo je bila kampanja za učlanjenje u UNESCO, koja je zvanično započeta 16. jula 2015. i pojačana u septembru i oktobru do konačnog glasanja u novembru. Ministar spoljnih poslova, Hašim Tači, i zamениk ministra, Petrit Seljimi, su uveliko lobirali u Parizu, gde je sedište UNESCO-a, kao i u glavnim gradovima širom sveta za primanje Kosova. Pokušaj, za koji je bila potrebna dvotrećinska većina Generalne skupštine UNESCO-a, je 9. novembra

“Prepostavljam da unutar EU postoji neka vrsta pravne provere usklađenosti ovih sporazuma sa standardima ljudskih prava, tako da sam prilično iznenađen da EU nije primetila ovaj problem, osim ako je pritisak za postizanjem sporazuma bio ključni faktor prilikom nadgledanja ovih pitanja”.

⁸⁷ Ceo tekst sporazuma se može naći na: http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/agreement_0210_representation.pdf

doživela neuspeh za tri glasa, sa 92 glasa za, 50 protiv i 29 suzdržanih. Ovo predstavlja ozbiljan udarac zamahu Kosova, iako je udarac ublažen potpisivanjem SSP-a nedelju dana ranije.

Srbija je protiv članstva Kosova u UNESKU jer je uopšteno protiv bilo kakvog međunarodnog priznavanja Kosova, ali takođe i zato što su četiri spomenika pod zaštitom UNESKA na teritoriji Kosova srpske pravoslavne crkve i manastiri. Četiri spomenika su zvanično priznata kao: „Srednjevekovni spomenici na Kosovu“ i UNESKO ih je registrovao u Srbiji pod „Autonomnom pokrajinom Kosovo“. Spomenici su: Manastir Visoki Dečani, Pećka Patrijaršija, crkva Svetih Apostola u Gračanici i crkva Bogorodice Ljeviške u Prizrenu. Spomenici su upisani 2004. godine, a dodati su listi UNESKA „Svetске baštine pod rizikom“ 2006. godine, nakon nemira 2004. godine kada je više od 800 objekata uništeno ili oštećeno (29 crkava i manastira)⁸⁸.

Beograd i Srpska pravoslavna crkva su u početku čutali ali nakon što je Izvršni odbor odlučio da se glasanje stavi na dnevni red, diskurs je postao veoma zagrejan, posebno od strane predstavnika Srpske pravoslavne crkve. Srbija i članovi Srpske pravoslavne crkve su neprekidno tražili da se pitanje verske baštine unese u dijalog. Kosovo tvrdi da već ima mehanizme, kao što je Savet za sprovođenje i nadzor (SSN) i druge radne grupe, da se bave ovim pitanjima što već i čine⁸⁹. Beograd i predstavnici srpske pravoslavne zajednice su međutim naveli Nacrta zakona o kulturnoj baštini, koji je dostavljen Skupštini Kosova u aprilu, kao razlog za bučno suprotstavljanje članstvu Kosova.

„Moja namera je bila da skrenem pažnju na probleme koje imamo sa kosovskim organima, posebno od aprila, kada su oni pokušali da usvoje veoma diskriminatoran zakon o kulturnoj baštini“, rekao je nedavno otac Sava Janjić, iguman manastira u Dečanu. „U kontekstu tog zakona, kojim se zahteva da celokupna kulturna baština na Kosovu postane imovina Republike Kosovo, na članstvo u UNESKU je Crkva gledala kao na sredstvo verovatne kulturne represije“⁹⁰.

Štaviše, trenutni predsedavajući SSN-a, zamenik premijera Kosova, Kujtim Shala, trenutno nadležan za predsedavanje ovim radnim grupama, kao ministar za omladinu, kulturu i sport, nije redovno održavao sastanke. Nekoliko međunarodnih posmatrača je izrazilo svoju frustraciju sa njegovim izjavama o baštini koja pripada Srpskoj pravoslavnoj crkvi na Kosovu, i njegovom nespremnošću

88 Prema izveštaju OEBS-a o događajima: „Talas nasilnih nemira se je 17. i 18. marta 2004. proširio na celom Kosovu, koji su pokrenula dva incidenta koja su okarakterisani kao etnički-motivisani napadi. Demonstracije, iako su početku izgledale spontane, su se veoma brzo usredirele na kosovske Srbe širom Kosova. 19 osoba je ubijeno (11 kosovskih Albanaца i osam kosovskih Srba), više od 900 osoba je povređeno (uključujući 65 međunarodnih policijaca i 58 službenika Kosovske policijske službe), i više od 800 objekata je uništeno ili oštećeno (uključujući 29 crkava i manastira). Prema procenama, više od 50.000 osoba je učestvovalo u nemirima“. Za više informacija: “Four years later: Follow up of March 2004 Riots Cases Before the Kosovo Criminal Justice System.” <http://www.osce.org/kosovo/32700>

89 Moschopoulos, Dimitri. Serbian Orthodox Cultural Heritage in Kosovo (A Brief Status Report), 6. oktobar 2015. <http://www.peacefare.net/wp-content/uploads/2015/10/Status-Report-on-Heritage-Sites-in-Kosovo.pdf>

90 Judah, Tim. “Fr. Sava: Time to Go Forward and Start Dialogue,” Balkan Insight, 13 November 2015. <http://www.balkaninsight.com/en/article/fr-sava-time-to-go-forward-and-start-dialogue-11-12-2015>

da drži sastanke. Ovo bi trebalo promeniti i Kosovo bi se trebalo ponovo obav-
ezati da će sprovoditi ono o čemu se je već dogovorilo u Ahtisarijevom planu⁹¹.

Gubitak je bio udarac za legitimnost Kosova, ali se treba više usredsrediti na
pristup organima koji su definisani u listi sporazuma koji je dogovorio posrednik
EU, Robert Kuper.

„Kosovo bi sada trebalo da izradi pametniju strategiju za pristup drugim
međunarodnim organizacijama“, kaže Fisnik Korenica, iz Grupe za pravne i
političke studije. „Kosovo bi trebalo da zauzme stav davanja prioriteta prvo
manje osetljivim organizacijama. Regionalne organizacije, kojima Kosovo nije
bilo u stanju da pristupi zbog protivljenja Srbije, bi sada trebale biti prijavljene
u Briselu. Treba se imati u vidu da Kosovo nije dobilo članstvo u velikoj većini
organizacija predviđenih na Kuperovoj listi (koja je bila Aneks u sporazumu o
zvezdici). Ovo je alarmantan rezultat i kosovska diplomacija bi sada trebala da
shvati stvari ozbiljno“.

Korenica takođe sugeriše da svi budući pokušaji trebaju biti strateški učinje-
ni.

„Još jedan veliki neuspeh kao UNESKO bi ozbiljno oštetio kosovsku državot-
vornost“, rekao je Korenica za BIG DEAL. „Dakle, potrebna je veća strateška
priprema, potpun politički konsenzus među svih strankama i manje reklamiran-
ja za diplomatske stvari koje treba upravljati meko i poverljivo“.

Kosovu je i dalje zabranjen pristup velikom broju regionalnih organizacija,
ali napredak je zabeležen od početka dijaloga, kada su seobe strane obavezale
da „nijedna strana neće sprečavati ili ohrabrivati druge da sprečavaju napredak
druge strane na njihovom putu ka EU“.

Kosovo se je 10. Juna 2015. zvanično učlanilo u Regionalnu inicijativu za
migraciju, azil i izbeglice (MARRI)⁹². Pre toga je Kosovo učestvovalo na sas-
tancima MARRI, ali je tvrdilo da su „prepreke koje stvara Srbija očigledne“⁹³.
Izgleda da je ovo rešeno, iako u svom poslednjem izveštaju o napreku za
Kosovo, Evropska komisija navodi: „Srbija treba da ostane predana neprekid-
nom sprovođenju sporazuma o predstavljanu i učešću Kosova na regionalnim
forumima“⁹⁴.

Vlada Kosova se je takođe žalila i da je sporazum o regionalnoj saradnji
prekršen zbog prepreka Srbije i entiteta Bosne i Hercegovine, republike Srpske,
jer je Kosovo dobitlo samo status „posmatrača“ u Parlamentarnoj mreži zemalja
Zapadnog Balkana. Kosovo želi da postane član sa jednakim pravom glasa⁹⁵.

Međutim, prema rečima jednog od međunarodnih službenika koji su poznati
sa regionalnim ciljevima Kosova za pristupanje: „Ako bi Kosovo uložilo samo
deset procenata energije i napora za lobiranje za učlanjenje u regionalne orga-

91 Diskusije sa međunarodnim službenicima koji su učestvovali u zaštiti kulturne baštine u Prištini
oktobra 2015.

92 http://www.marri-rc.org/upload/novi/201506/_Skopje%20Declaration.pdf

93 Tahiri, Edita. "State of Play in Implementation of Brussels Agreements," 16. januar 2014.

94 Kosovo* 2015 Report, 10. novembar 2015, strana 30. Pristupljeno kroz http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_report_kosovo.pdf

95 Tahiri, Edita, "State of Play in Implementation of Brussels Agreements," 10. jun 2015.

nizacije, onoga što je uložila u pokušaj za UNESCO, mi bi bili u mnogo boljoj poziciji”⁹⁶.

Kosovo će iznova morati da se, s novom energijom, prijavi za članstvo u Interpolu. Premda je Kosovo poslalo svoj zahtev da se pridruži telu za međunarodnu policijsku saradnju pre nekoliko meseci, nema indicija da se Interpol uopšte ozbiljno pozabavio ovim zahtevom. Naime, zahtev Kosova za članstvo nije uvršten u dnevni red za decembarski sastanak Interpola.

Driton Gaši, državni sekretar u Ministarstvu unutrašnjih poslova Kosova, smatra da je to zabrinjavajuće ”zbog svega što se dešava sa terorizmom u Evropi, od obostranog interesa je, za zapadne zemlje da Kosovo bude u Interpolu u cilju razmene informacija sa nama, dok je nama u interesu da imamo forum kao što je Interpol za razmenu informacija policije.”

U ovom trenutku, međunarodna saradnja policijskih slučajeva, kao što su međunarodni bankarski zločini i slične stvari, u velikoj meri se obavljaju preko EU Misije vladavine prava, EULEKS, koji je mandat za to dobio od Misije Ujedinjenih nacija na Kosovu. Ali Gaši s pravom ističe da to neće zauvek biti tako.

”Kako sada stvari stoje, predviđeno je da EULEKS drastično skrati svoj mandat u 2016. godini tako da ostaje pitanje: kako možemo računati na razmenu informacija u vezi sa policijskim slučajevima na međunarodnom nivou kad EULEKS-a ne bude bilo? - Naravno, mi više volimo da vršimo ovu razmenu direktno sa zemljama, što će biti od obostrane koristi”.

Oficiri za vezu

Dvoje ljudi koji omogućavaju da se funkcionisanje dijaloga odvija nesmetano su oficiri za vezu odgovarajućih vlada. Valdet Sadiku, oficir za vezu Kosova, je službenik od karijere u spoljnoj službi, koji je pre toga služio kao ambasador Kosova u Hrvatskoj. Dejan Pavićević, oficir za vezu Srbije u Prištini, bio je deo prvog tima kada je Vlada u vreme Borisa Tadića započela tehnički dijalog 2011. godine.

Strane su se u septembru 2014. u Briselu dogovorile da će oboje biti zaduženi ekskluzivno za službene posete, koje je svako od njih vešto obavljaо.

Sklopljen je nedavni sporazum kojim se dozvoljava svakoj kancelariji do dan službenik, ali još nije u potpunosti sproveden zbog prepreka u kancelarskom prostoru.

Vlada Kosova se požalila da se za dve godine gospodin Sadiku sastao samo sa jednim ministrom. Beograd tvrdi da Priština nije tražila sastanke, što Priština demantuje.

Telekom

Na Kosovu postoji nekoliko mobilnih operatera, sa tri posebna pozivna broja, od kojih nijedan ne pripada zemlji pošto još nije članica Međunarodne telekomunikacione unije (ITU). Kosovo trenutno koristi pozivni broj Srbije

⁹⁶ Intervju u Prištini u oktobru 2015.

+381 za fiksnu telefoniju, koja funkcioniše neprekidno između Kosova i Srbije. Srpski mobilni telefoni sa pozivnim brojem +381 na Kosovu južno od Ibra, osim pokrića na određenim tačkama u blizini granice i u oblastima u kojima žive Srbi, kada nisu u romingu. Severno od reke Ibar, telefoni sa +381 funkcionišu kao da su u Srbiji. Rezultat je da većina običnih građana nosi dva, a ponekada i tri mobilna telefona.

„Sve mi je u duplikatu“, kaže Zoran Ristić iz Gračanice. „Izgleda kao da sam doktor Džekil i gospodin Hajd. Mobilna telefonija je haos“.

Dva mobilna operatera na Kosovu koriste pozivne brojeve Slovenije i Makedonije, +386, odnosno +377. Slovenački pozivni broj, +386, se smatra romingom čak i u Sloveniji i ne računa se delom povoljnijeg rominga širom EU. Korisnici mobilne telefonije Kosova plaćaju u proseku osam puta više nego njihovi susedi u EU zemljama za roming pozive i otprilike 100 puta više za internet u romingu, prema istraživanju NVO-a LENS.

Za mnogobrojne kosovske potrošače, roming u Srbiji čak nije ni moguć, osnovni problem koji sprečava preduzetnike, novinare, one koji idu u Srbiju na medicinski tretman ili iz porodičnih razloga, turizam ili iz bilo kojih drugih razloga.

Sporazum o telekomunikacijama je sklopljen 8. septembra 2013, nakon otprilike tri godine pregovora.

Tačka 13 sporazuma od 19. aprila 2013. propisuje: „Obe strane će intenzivirati diskusije o energetici i telekomu i okončati ih do 15. juna“, a telefonski pozivni broj zemlje će biti u potpunosti operativan do 1. januara 2015. Ovo se nije desilo, ali kao deo paketa sporazuma od 25. avgusta, dogovoren je razjašnjenje o Telekomu⁹⁷.

U njemu se propisuje da će Austrija podneti zahtev u ime Kosova u ITU za telefonski pozivni broj +383. Ovo će urediti ARKEP, regulatorna uprava.

Odmah nakon dogovora ministarka Tahiri je rekla da će pozivi između Kosova i Srbije biti međunarodni pozivi, dok je premijer Srbije, Vučić, rekao da se „ništa ne menja“ i da „Srbi sa Kosova, kada zovu Srbe u centralnoj Srbiji i dalje okreću samo 011 i obrnuto, dok kada mi zovemo Mitrovicu, mi okrećemo samo 028, bez pozivnog broja“⁹⁸.

Prema planu, regulatori obe zemlje će „ohrabriti i posredovati u procesu sporazuma interkonekcije i rominga između mobilnih operatera obe strane, uz stav smanjenja cena za građane“.

Kosovski regulator će izdati privremenu dozvolu novom mobilnom operateru koji će biti registrovan prema kosovskim zakonima do otvaranja novog poziva za mobilne kompanije.

Prema akcionom planu koji je dogovoren 25. avgusta 2015, Kosovu će zvanično biti dodeljen pozivni broj zemlje u ITU. Dobijanjem pozivnog broja, Kosovo više neće plaćati velike takse za licenciranje koje je isplaćivalo Sloveniji

„Sve mi je u duplikatu, izgleda kao da sam doktor Džekil i gospodin Hajd. Mobilna telefonija je haos.“

-ZORAN RISTIĆ

97 Ceo tekst: http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/150825-Joint-Action-Plan_Telecoms_en.pdf

98 http://www.b92.net/eng/news/politics.php?yyyy=2015&mm=08&dd=25&nav_id=95216

i Monaku, za koje Vlada kosova smatra da su koštale otprilike 200 miliona evra.

Postoji „period migracije“ koji je predviđen od aprila do jula 2016, a prema akcionom planu: „Nakon ovog datuma, ovaj pozivni broj ITU će koristiti svi operateri na Kosovu. Operateri obe strane će smanjiti troškove lokalnih tarifa za građane“.

Što se tiče fiksne telefonije, puna licenca za telekomunikacione usluge će biti dodeljena novom preduzeću, podružnici srbijanskog preduzeća, koje je registrovano na Kosovu.

Dogovor je takođe „otvaranje puta za sklapanje tehničkog sporazuma o poštanskim uslugama“, ali ovo je već definisano u prethodnim dogovorima i ostaje blokirano vlasničkim sporovima nad imovinom poštanskih usluga.

Energija

Srbija je držala uzde energetske infrastrukture Kosova u periodu nakon rata. Strane su se u septembru 2013. dogovorile da njihovi organi za prenos, KOSTT, Kosovo, i EMS, Srbija, potpišu bilateralni sporazum u roku od tri meseca, kojim se uspostavljaju i uređuju odnosi između dva operatera prenosa sistema. Oba regulatora su trebala da izdaju dozvole za trgovanje (uvoz, izvoz, tranzit) i snabdevanje za svoja odgovarajuća distribucionalna preduzeća. Strane su se takođe dogovorile da osnuju novo preduzeće prema kosovskim zakonima koja bi pružala distribucione usluge u severnim opštinama sa srpskom većinom. Kosovo i Srbija su se takođe dogovorili da u budućnosti nađu zajedničku metodu za rešavanje zahteva jedne strane u odnosu na drugu u vezi korišćenja dalekovoda, dogovorom da će tražiti arbitražu ukoliko se ne pronađe nikakvo rešenje za šest meseci.

KOSTT i MES su 14. septembra 2014. potpisali Sporazum za upravljanje mrežom i operacijama sistema, dajući obema stranama pravnu osnovu za nezavisnu operisanje električnim sistemom. Ovo je bilo blokirano do potpisivanja poslednjeg sporazuma 25. avgusta 2015.

KOSTT se je suočio sa preprekama u uspostavljanju odnosa sa Evropskom mrežom distributera energije, ENTSO-E, zbog direktnog mešanja Srbije. U skladu sa sporazumom, Srbija se je složila da prestane blokadu kosovskog članstva.

Nekoliko zahteva je podneto za oba srpska preduzeća, međutim izgleda da isti nisu u skladu sa standardima dogovorenim u Briselu. Nakon ponovnog podnošenja zahteva, proces registracije dva nova preduzeća bi se trebao nastaviti normalnim tokom.

Kosovo i dalje želi da sklopi sporazum o nadoknadi gubitaka iz prošlosti zbog profita Srbije usled kontrole nad prenosom energije. EMS licitira korišćenje kosovskih dalekovoda od 2004. Vlada u Prištini procenjuje da je od 2004. do 2014. izgubila do 150 miliona evra.

Deo vitalne infrastrukture za celokupnu strukturu interkonekcije struje za celo Kosovo je na severu. Jezero Gazivode, na kojoj se nalazi najveća brana

Kosova, se nalazi u Zubinom Potoku. Jezero snabdeva 60 odsto vode za piće i glavni je izvor za hlađenje termoelektrana u Obiliću, 10 kilometara daleko od Prištine. Takođe je odgovorno za jednu trećinu potražnje struje na severu Kosova. I dalje je jedno od najspornijih delova imovinskog spora između Kosova i Srbije, i još nema rešenja na vidiku.

ZAKLJUČAK

Od 2011. je izgledalo da je dijalog put unapred za Kosovo i Srbiju za rešavanje nesporazuma o statusu i beleženje napretka prema članstvu u EU. Međunarodna zajednica je dijalogu dala prvi prioritet, iznad poboljšanja demokratije na lokalnom nivou u obe zemlje. Ova politika bi mogla da pokaže da ima negativan uticaj na dosadašnji napredak zabeležen u dijalogu. Službenici i EU i zapada ne bi trebali da žrtvuju lokalnu demokratiju u službi sklapanja dogovora u procesu pregovora između Kosova i Srbije.

U trenutnoj etapi dijaloga izgleda da postoje samo mali detalji za koje nema plana, što znači da ima mnogo malo stvari osim političke volje koja стоји na putu potpunog sprovođenja. Ovo je krucijalni period jer napredak koji je zabeležen – i potencijalni napredak nakon sprovođenja dogovora – još nije postao nepovratan.

Kako bi to postigli, potrebna je veća podrška naroda. Obe vlade treba više da se potruđe da objasne svojim građanima da ih implementacija sporazuma približava EU, ali da će mnogo toga ostati isto. Prema rečima političara iz severne Mitrovice, Olivera Ivanovića:

„Najveća prepreka sprovođenju su ljudi, Srbi i Albanci nemaju poverenja, ali ii strahuju, plaše se promena. Uticaće na srpski narod ovde, ali oni, po mom mišljenju nemaju dovoljno informacija i te ime se informacije trebaju preneti u piramide, sa vrha do opštinskih službenika.“

Političari bi trebalo da organizuju javne rasprave u vezi detalja sporazuma, u parlamentima bi trebalo redovno da izveštavaju o napretku pregovora, a transparentnost mora biti prioritet.

„O svim pregovaračkim tačkama bi trebalo diskutovati u parlamentu“, kaže Hana Marku. „Pregovori u Briselu utiču na živote svih ljudi koji žive na Kosovu i zatvoreni pristup vlasti u ovom procesu je veoma razočarajući.“

Na kraju, Kosovo, Srbija i međunarodna zajednica bi trebali da imaju u vidu da sistemi etničkih kvota nisu jedini način za postizanje kvaliteta.

„Zašto oni ne govore o zaštiti ljudskih prava“, pita Milorad Radivojević iz Zvečana. „Ako mi uvek govorimo o većinskoj i manjinskoj zajednici, onda će Albanci i Srbi uvek imati probleme“.

„Sve pregovaračke tačke Kosova bi trebalo diskutovati u parlamentu, pregovori u Briselu utiču na živote svih ljudi koji žive na Kosovu i zatvoreni pristup vlasti u ovom procesu je bio veoma razočarajući.“
-HANA MARKU

Published by:

Big Deal!